

Europa u 12 lekcija

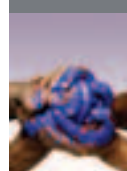
Pascal Fontaine,
bivši suradnik Jeana Monneta i profesor na
Institutu za političke studije u Parizu

1.		Zašto Europska unija?	4
2.		Deset povijesnih koraka	8
3.		Proširenje i dobrosusjedska politika	12
4.		Kako funkcionira EU?	16
5.		Što radi EU?	22
6.		Jedinstveno tržište	28
7.		Ekonomska i monetarna unija (EMU) i euro	32
8.		Prema društvu utemeljenom na znanju	36
9.		Europa građana	40
10.		Sloboda, sigurnost i pravda	44
11.		Europska unija na svjetskoj sceni	48
12.		Kakva budućnost očekuje Europu?	54
		Ključni datumi u povijesti europskog ujedinjenja	58

1. Zašto Europska unija?

Misija Europe za 21. stoljeće:

- omogućiti mir, napredak i stabilnost svojim narodima;
- premostiti podjele na kontinentu;
- omogućiti siguran život svojim građanima;
- promovirati uravnotežen gospodarski i socijalni razvoj;
- uhvatiti se u koštac s izazovima globalizacije i očuvati raznolikost naroda Europe;
- podržati vrijednosti koje Europljani dijele kao što su održivi razvoj i zdrav okoliš, poštovanje ljudskih prava i socijalna tržišna ekonomija.

I. Mir i stabilnost

Prije nego što je postala stvarnim političkim ciljem, ideja ujedinjene Europe nekad je bila samo san u mislima filozofa i vizionara. Primjerice, Victor Hugo zamišljao je „ujedinjene države Europe“ nadahnute humanističkim idealima. San su uništila dva strašna rata koja su harala kontinentom tijekom prve polovice 20. stoljeća.

No, iz krhotina Drugoga svjetskog rata izniknula je nova nada. Narodi koji su odoljeli totalitarizmu tijekom rata bili su odlučni dokrajčiti međunarodnu mržnju i nadmetanje u Europi te izgraditi trajan mir. Između 1945. i 1950. godine nekolicina hrabrih državnik, među ostalima Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi i Winston Churchill, odlučili su uvjeriti svoje narode da započnu novo razdoblje. U zapadnoj Europi nastao bi novi poredak, utemeljen na zajedničkim interesima njezinih naroda, a na temelju ugovora koji bi jamčili vladavinu prava i jednakost svim državama.

Robert Schuman (francuski ministar vanjskih poslova) preuzeo je ideju koju je izvorno začeo Jean Monnet te je 9. svibnja 1950. godine predložio osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ). U državama koje su donedavno ratovala,

proizvodnja ugljena i čelika potpala je pod djelokrug zajedničkog visokog tijela. Na praktičan, ali i duboko simboličan način, ratne sirovine pretvorene su u instrumente pomirenja i mira.

II. Ponovno spajanje Europe

Unija je poduprla ujedinjenje Njemačke nakon pada Berlinskoga zida 1989. godine. Kada se 1991. godine raspao Sovjetski Savez, države srednje i istočne Europe, koje su desetljećima živjele pod jarmom Varšavskoga pakta, odlučile su se za budućnost u obitelji demokratskih europskih naroda.

Proces proširenja nastavlja se i danas. U listopadu 2005. godine počeli su pregovori o pridruživanju Turske i Hrvatske, dok je nekoliko balkanskih zemalja također krenulo putem koji bi ih jednog dana mogao dovesti do članstva u Uniji.

III. Sigurnost i zaštita

Europa se i u 21. stoljeću još mora baviti problemima sigurnosti i zaštite. EU mora poduzeti učinkovite korake za osiguranje sigurnosti i zaštite svojih članica. Mora konstruktivno surađivati s regijama uz svoje granice – sa sjevernom Afrikom,

Balkanom, Kavkazom i Bliskim istokom. Unija mora štiti i svoje vojne i strateške interese kroz suradnju sa saveznicima, posebice unutar Sjevernoatlantskoga saveza (NATO-a) te kroz razvoj zajedničke europske politike sigurnosti i obrane.

Unutarnja i vanjska sigurnost dvije su strane iste medalje. Borba protiv terorizma i organiziranog kriminala iziskuje tješnju suradnju policija svih država EU-a. Jedan od novih izazova koji će zahtijevati takvu suradnju vlada država Unije jest učiniti Europu područjem slobode, sigurnosti i pravde, gdje svatko ima jednak pristup pravdi i jednako je zaštićen zakonom. Kako bi se to postiglo, vlade država Unije trebaju blisko surađivati, a njezina tijela, kao što su Europol, Europski policijski ured i Eurojust, koji promiče suradnju između organa gonjenja, sudaca i policije u različitim zemljama EU-a, moraju imati aktivniju i učinkovitiju ulogu.

IV. Ekonomska i socijalna solidarnost

Europska unija stvorena je za postizanje mira kao političkog cilja, ali njezina dinamičnost i uspjeh proizlaze iz njezine uključenosti u gospodarstvo.

U državama EU-a živi manji postotak svjetskoga stanovništva. Države se stalno moraju međusobno pomagati ako žele osigurati gospodarski rast i sposobnost da konkuriraju drugim velikim gospodarstvima na svjetskoj sceni. Nijedna država Unije zasebno nije dovoljno snažna da sama izađe na svjetsko tržište. Jedinствено europsko tržište pruža tvrtkama vitalnu platformu za učinkovito nadmetanje na svjetskim tržištima.

No slobodno tržišno natjecanje za protutežu mora imati solidarnost cijele Europe, koja predstavlja jasnu i opipljivu korist za građane Europe. U slučaju poplava ili drugih prirodnih katastrofa dobit će pomoć iz proračuna EU-a. Strukturni fondovi, kojima upravlja Europska komisija, potiču i podržavaju

napore nacionalnih i regionalnih vlada EU-a da smanje nejednakosti između različitih dijelova Europe. I proračun EU-a i novac koji prikuplja Europska investicijska banka koristi se za poboljšanje europske prometne infrastrukture (primjerice, za proširenje mreže autocesta i brze željeznice), omogućujući time bolji pristup rubnim regijama te podupirući transeuropsku trgovinu. Gospodarski uspjeh EU-a djelomično će se mjeriti i mogućnošću jedinstvenog tržišta od pola milijarde potrošača da pomogne što je moguće većem broju ljudi i poslovnih subjekata.

V. Identitet i različitost u globaliziranom svijetu

Europska postindustrijska društva postaju sve složenija. Životni standard u stalnom je porastu, no još postoji jaz između bogatih i siromašnih koji se povećao pristupanjem novih država u kojima je životni standard ispod prosjeka EU-a. Zato je važno da države Unije zajednički rade na smanjenju tog jaza.

No ovi naponi nisu učinjeni nauštrb kompromitiranja zasebnih kulturoloških i lingvističkih posebnosti država EU-a. Naprotiv, mnoge aktivnosti Unije podupiru stvaranje novog gospodarskog rasta temeljenog na regionalnim posebnostima i bogatoj različitosti tradicija i kultura.

Pola stoljeća europskog ujedinjenja pokazalo je da je EU kao cjelina veća od zbroya svojih dijelova: ima zamjetno više gospodarske, socijalne, tehnološke, komercijalne i političke „udarne snage“ nego kad bi njezine države članice samostalno djelovale. Postoji dodana vrijednost u jedinstvenom djelovanju i jednoglasnom nastupu kakav ima Europska unija.

Zašto?

- Zato što je EU vodeća svjetska trgovinska snaga pa igra ključnu ulogu u međunarodnim pregovorima, kao npr. u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO)

Ujedinjeni u raznolikosti - ploča s dvojezičnim imenom ulice na Malti.

sastavljenoj od 149 članica, ili u primjeni Protokola iz Kyota o smanjenju onečišćenja zraka i sprečavanju klimatskih promjena.

- Zato što zauzima jasan stav o osjetljivim problemima koji se tiču običnih ljudi – problemima kao što su zaštita okoliša, obnovljivi izvori energije, „načelo predostrožnosti“ u sigurnosti prehrane, etički aspekti biotehnologije i potreba da se zaštite ugrožene vrste.
- Zato što je pokrenula važne inicijative za održivi razvoj na cijelom planetu, na tragu sastanka na vrhu o održivom razvoju održanog 2002. godine u Johannesburgu.

Stara izreka „snaga u jednakosti“ vrijedi za Europljane kao nikada dosad. No proces ujedinjenja Europe nije zasjenio raznolikost života, tradiciju i kulturu njezinih naroda. Dapače, Unija ističe raznolikost kao jednu od svojih ključnih vrijednosti.

VI. Vrijednosti

EU želi unapređivati humane i napredne vrijednosti i socijalni napredak te osigurati da čovječanstvo ima koristi, a ne da bude žrtva velikih globalnih promjena koje se

trenutačno odvijaju. Ljudske se potrebe ne mogu jednostavno zadovoljavati silama tržišta ili jednostranim djelovanjima jedne države.

EU se tako zalaže za humani aspekt i model društva koji podržava većina njezinih građana. Europljani njeguju svoje bogato nasljeđe vrijednosti, koje uključuje vjerovanje u ljudska prava, socijalnu solidarnost, slobodu poduzetništva, poštenu podjelu plodova gospodarskog rasta, pravo na zaštićen okoliš, poštovanje kulturnih, jezičnih i vjerskih različitosti te skladan spoj tradicije i napretka.

Povelja EU-a o temeljnim pravima, donesena 7. prosinca 2000. u Nici, uređuje sva prava koja danas priznaju sve države članice Unije i njihovi građani. Te vrijednosti mogu stvoriti osjećaj srodnosti među Europljanima. Kao primjer možemo navesti da su sve države EU-a ukinule smrtnu kaznu.

A low-angle photograph of a person climbing a ladder against a clear blue sky. The ladder is the central focus, extending from the bottom left towards the top right. The person's legs and feet are visible on the rungs. The sky is a vibrant, clear blue, and the overall composition is dynamic and upward-looking.

2. Deset povijesnih koraka

- 1951:** Šest država osnivačica utemeljuje Europsku zajednicu za ugljen i čelik (EZUČ)
- 1957:** Rimski ugovori uspostavljaju zajedničko tržište
- 1973:** Zajednica se proširuje, ima 9 država članica i razvija zajedničke politike
- 1979:** Prvi izravni izbori za Europski parlament
- 1981:** Prvo proširenje na Sredozemlje
- 1993:** Dovršetak jedinstvenog tržišta
- 1993:** Ugovorom iz Maastrichta utemeljena je Europska unija
- 1995:** Povećanje broja država članica na 15
- 2002:** Uvedene su novčanice i kovanice eura
- 2004:** Još se 10 država pridružuje Uniji

1. Dana 9. svibnja 1950. godine Schumanova deklaracija predlaže uspostavljanje Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ), koja je postala stvarnost Pariškim ugovorom od 18. travnja 1951. godine. Time je šest država osnivačica (Belgija, Savezna Republika Njemačka, Francuska, Italija, Luksemburg i Nizozemska)

uspostavilo zajedničko tržište ugljena i čelika. U razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata cilj je bio da osigurati mir među pobjedničkim i pobijeđenim narodima Europe te ih povezati kao jednake suradnjom kroz zajedničke institucije.

© EC

Dana 9. svibnja 1950. godine francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman prvi je put javno iznio ideje koje su dovele do stvaranja Europske unije. Zbog toga se 9. svibnja slavi kao rođendan EU-a.

2. Dana 25. ožujka 1957. godine šest je država potpisivanjem Rimskih ugovora odlučilo osnovati Europsku ekonomsku zajednicu (EEZ), utemeljenu na zajedničkom tržištu široke palete proizvoda i usluga. Carine između šest država potpuno su ukinute 1. srpnja 1968. godine. Tijekom šezdesetih godina uspostavljena je zajednička politika, posebice trgovinska i poljoprivredna.

3. Taj je pothvat bio toliko uspješan da su se Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo odlučili priključiti Zajednici. To prvo proširenje, sa šest na devet članica, dogodilo se 1973. godine. Istodobno, uvedena je socijalna politika te politika zaštite okoliša. 1975. godine osniva se Europski fond za regionalni razvoj (engleski: European Regional Development Fund - ERDF).

4. Srpanj 1979. godine bio je ključan

korak naprijed za Europsku zajednicu. Tada su održani prvi izbori za Europski parlament izravnim općim pravom glasa. Ti se izbori održavaju svakih pet godina.

5. Grčka se pridružuje Zajednici 1981. godine, a 1986. godine slijede je Španjolska i Portugal. To je ojačalo prisutnost Zajednice na jugu Europe i potaknulo je na proširenje programa regionalne pomoći.

6. Svjetska gospodarska recesija ranih osamdesetih dovela je do vala „europesimizma“, no nada se ponovno probudila 1985. godine, kada je Europska komisija pod predsjedanjem Jacquesa Delorsa objavila Bijelu knjigu koja je zacrtala rokove za dovršenje jedinstvenog europskog tržišta do 1. siječnja 1993. godine. Zajednice su prihvatile taj ambiciozan cilj i uključile ga u Jedinstveni europski akt, potpisan u veljači 1986. godine, koji je stupio na snagu 1. srpnja 1987. godine.

Berlinski zid srušen je 1989. godine. Stare podjele na europskom kontinentu postupno su nestale.

7. Politička slika Europe uvelike se izmijenila padom Berlinskoga zida 1989. godine. To je dovelo do ponovnog ujedinjenja Njemačke 3. listopada 1990. godine te do uspostave demokracije u državama srednje i istočne Europe koje su se otrgnule sovjetskoj kontroli. Sovjetski Savez prestao je postojati u prosincu 1991. godine.

U međuvremenu države članice pregovarale su o novom Ugovoru o Europskoj uniji, koji je u prosincu 1991. godine u Maastrichtu prihvatilo Europsko vijeće sastavljeno od predsjednika i/ili premijera. Ugovor je stupio na snagu 1. studenoga 1993. godine. Pridruživanjem područja međuvladinih suradnji postojećem sustavu Zajednice, Ugovorom je stvorena Europska unija (EU).

8. Nova europska dinamika i promjena geopolitike na kontinentu naveli su još tri zemlje – Austriju, Finsku i Švedsku – da se 1. siječnja 1995. godine pridruže EU-u.

9. EU je tada već bio na putu prema svojem dotad najspektakularnijem postignuću, stvaranju jedinstvene valute. Tako je 1999. godine uveden euro za financijske (negotovinske) transakcije, dok su tri godine kasnije u optjecaj stavljene novčanice i kovanice eura u 12 država eurozone. Euro je sada važna svjetska valuta za plaćanja i rezerve, uz bok američkom dolaru.

Europljani se suočavaju s globalizacijom. Nove tehnologije i povećanje korištenja interneta mijenjaju svjetsko gospodarstvo, ali donose i društvene i kulturološke izazove.

U ožujku 2000. godine donesena je „Lisabonska strategija“ za modernizaciju europskoga gospodarstva koja bi mu omogućila konkurentnost drugim velikim igračima na svjetskom tržištu, kao što su SAD i novoindustrijalizirane zemlje. Lisabonska strategija uključuje poticanje inovacija i poslovnih ulaganja te modernizaciju europskog obrazovnog sustava kako bi mogao zadovoljiti potrebe informacijskog društva. Istodobno, nezaposlenost i rastući troškovi mirovina vrše pritisak na nacionalna

gospodarstva pa je reforma još potrebija. Glasači sve više pozivaju svoje vlade da nađu praktična rješenja za te probleme.

10. Tek što je Europska unija narasla na 15 država članica, već su počele pripreme za novo proširenje dotad neviđenih razmjera. Sredinom devedesetih na vrata EU-a zakucale su bivše države iz sovjetskoga bloka (Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Slovačka), tri baltičke države koje su bile dio Sovjetskoga Saveza (Estonija, Latvija i Litva), jedna od republika bivše Jugoslavije (Slovenija) te dvije zemlje Sredozemlja (Cipar i Malta).

EU je pozdravio mogućnost da pomogne u stabilizaciji europskoga kontinenta i proširi koristi od ujedinjenja Europe na te mlade demokracije. Pregovori o pristupanju s državama kandidatkinjama počeli su u Luksemburgu u prosincu 1997. godine. Dana 1. svibnja 2004. godine Europska unija proširena je na 25 država, kada joj se pridružilo 10 od 12 država kandidatkinja. Bugarska i Rumunjska pridružile su se 1. siječnja 2007. godine.

3. Proširenje i dobrosusjedska politika

- Europska unija otvorena je svakoj europskoj zemlji koja ispunjava demokratske, političke i gospodarske kriterije za članstvo.
- Broj država članica Unije narastao je nakon nekoliko proširenja sa 6 na 27. Još nekoliko drugih zemalja su kandidatkinje za članstvo.
- Svaki ugovor o primanju nove članice zahtijeva jednoglasno prihvatanje svih država članica. Osim toga, pred svako novo proširenje EU procjenjuje svoj kapacitet za primanje novih članica i sposobnost svojih institucija za daljnje uspješno funkcioniranje.
- Postupno proširenje ojačalo je demokraciju, učinilo Europu sigurnijom te povećalo potencijal trgovinskog i gospodarskog rasta.

I. Ujedinjavanje kontinenta

a. Unija dvadesetpetorice

Kada se u prosincu 2002. godine sastalo u Kopenhagenu, Europsko vijeće poduzelo je jedan od najmonumentalnijih koraka u cijeloj povijesti europskog ujedinjavanja. Pozivanjem deset država da se 1. svibnja 2004. godine pridruže Europskoj uniji, Unija nije povećala samo svoju zemljopisnu površinu i broj stanovnika, nego je i dokinula podjele na našem kontinentu, podjele koje su od 1945. godine dijelile slobodan svijet od komunističkoga bloka.

To peto proširenje imalo je i političku i moralnu dimenziju. Omogućilo je Cipru, Češkoj, Estoniji, Mađarskoj, Latviji, Litvi, Malti, Poljskoj, Slovačkoj i Sloveniji – zemljama koje su europske kao i sve druge, ne samo zemljopisno, nego i po svojoj kulturi, povijesti i težnjama – da se pridruže demokratskoj europskoj obitelji. One su sada partneri u velikom projektu koji su utemeljili osnivači EU-a.

b. Daljnje proširenje

Bugarska i Rumunjska postale su kandidatkinjama 1995. godine. Proces je za te dvije zemlje trajao dulje nego za ostalih 10, no 1. siječnja 2007. i one su se pridružile Europskoj uniji, povećavši tako broj država članica na 27.

c. Kandidati za članstvo

Turska, članica NATO-a, s dugotrajnim ugovorom o pridruživanju Uniji, kandidirala se za članstvo 1987. godine. Unija je zbog zemljopisnog položaja, kao i zbog političke povijesti te zemlje, dugo oklijevala prije odobravanja kandidature. No u listopadu 2005. Europsko je vijeće pokrenulo pregovore o pridruživanju Turske. Istodobno, pokrenuti su pregovori s još jednom državom kandidatkinjom, Hrvatskom. Još nije donesena odluka o datumu stupanja na snagu budućih ugovora o pridruživanju na kraju pregovora s tim dvjema zemljama.

d. Zapadni Balkan

Zemlje koje su većinom bile u sastavu bivše Jugoslavije okreću se Europskoj uniji kako bi ubrzale svoj gospodarski oporavak, popravile međusobne odnose narušene etničkim i vjerskim ratovima te konsolidirale svoje demokratske institucije. EU je u studenome 2005. status države kandidatkinje dala Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji (FYROM). Ostali mogući kandidati su Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija.

II. Uvjeti članstva

a. Pravni zahtjevi

Ujedinjenje Europe oduvijek je bilo politički i ekonomski proces otvoren svim europskim državama koje su spremne potpisati ugovore o osnivanju i preuzeti cjelokupno zakonodavstvo EU-a. Članak 237. Rimskih ugovora navodi da se „bilo koja europska država može prijaviti za članstvo u Zajednici“.

Članak F Ugovora iz Maastrichta dodaje da će sve države članice imati „vladu [...] temeljenu na načelima demokracije“.

b. Kopenhagenski kriterij

Godine 1993., nakon zahtjeva bivših komunističkih država za članstvo u Uniji, Europsko je vijeće donijelo tri glavna kriterija koje države kandidatkinje moraju zadovoljiti ako žele postati članicama. Prije nego što pristupe, nove članice moraju:

- imati stabilne institucije koje jamče demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava te poštovanje i zaštitu nacionalnih manjina;
- imati tržišno gospodarstvo koje je u stanju podnijeti pritisak konkurencije i tržišnih snaga unutar Unije;
- biti sposobne preuzeti obaveze članstva, uključujući podršku ciljevima Unije. Moraju imati javnu administraciju sposobnu za provođenje i upravljanje zakonima EU-a u praksi.

c. Postupak pridruživanja

Pregovori o ulasku vode se između svake države kandidatkinje i Europske komisije koja predstavlja Uniju. Nakon dovršetka pregovora odluku o ulasku nove države u Uniju moraju jednoglasno prihvatiti postojeće države članice Vijeća. Europski parlament mora dati svoj pristanak većinskim brojem glasova svojih članova. Sve ugovore o pridruživanju moraju zatim ratificirati sve države članice i države kandidatkinje sukladno ustavnom postupku svake od njih.

U godinama dok teku pregovori države

kandidatkinje dobivat će pomoć od EU-a kako bi se lakše gospodarski priključile. Proširenje za 10 zemalja iz 2004. godine uključivalo je paket od 41 milijarde eura namijenjene uglavnom za financiranje strukturnih projekata koji su novim pristupnicama omogućili ispunjavanje uvjeta članstva.

III. Koliko velika može postati Europska unija?

a. Zemljopisne granice

Rasprave vezane uz ratifikaciju Ugovora o Ustavu EU-a vođene u većini država članica ukazuju na to da su mnogi Europljani zabrinuti za krajnje granice Europske unije, pa čak i za njezin identitet. Na ta pitanja nema jednostavnih odgovora, posebice zato što svaka država drukčije vidi svoje geopolitičke i gospodarske interese.

„Biser Jadrana“, Dubrovnik, Hrvatska.

Baltičke zemlje i Poljska zagovaraju ulazak Ukrajine u Uniju. Mogući ulazak Turske pokrenut će pitanje statusa nekih zemalja Kavkaza, kao što su Gruzija i Armenija.

Iako su ispunile uvjete članstva, Island, Norveška, Švicarska i Lihtenštajn nisu

članice Europske unije jer je javnost u tim zemljama trenutačno protiv pridruživanja. Politička situacija u Bjelorusiji i strateški položaj Moldavije još predstavljaju problem. Jasno je da bi pristupanje Rusije stvorilo neprihvatljivu neravnotežu u Uniji, i politički i zemljopisno.

b. Administrativna ograničenja

Nadalje, trenutačna pravila o članstvu definirana Ugovorom iz Nice iz 2003. godine ustanovila su institucionalni okvir Unije s maksimalno 27 članica. Broj veći od ovoga zahtijevao bi novi sporazum u institucijama među vladama država članica.

Sposobnost Unije da funkcionira sukladno temeljnim načelima Ugovora (vidi 4. poglavlje „Kako funkcionira EU?“) bit će teža ako broj članica prijeđe 30. Bilo bi potrebno temeljito preispitati postupak donošenja odluka kako bi se izbjegla paraliza i EU omogućilo da zadrži sposobnost djelovanja.

Tu su i osjetljiva pitanja kao što je uporaba službenih jezika. Članstvo Bugarske i Rumunjske povećalo je broj službenih jezika na 23. Obični ljudi ne bi zbog proširenja Unije trebali osjećati da im se nacionalni i regionalni identitet razvodnjava unutar standardizirane Unije.

IV. Države kandidatkinje i države koje nisu kandidatkinje

Unija ima dvije paralelne politike za rješavanje odnosa sa susjednim zemljama, ovisno o tome jesu li na trenutačnom popisu mogućih kandidatkinja ili nisu.

- Ugovori o stabilizaciji i pridruživanju otvaraju mogućnost da država postane kandidatkinja za članstvo u Uniji na kraju pregovora. Prvi takvi ugovori potpisani su s Hrvatskom i Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom (FYROM), a nakon toga i s Albanijom. Ostale moguće kandidatkinje u tom kontekstu su Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija.

- U skladu s dobrosusjedskom politikom Unija ima sporazume o trgovini i suradnji s državama koje nisu kandidatkinje na jugu Sredozemlja i na jugu Kavkaza, kao i sa zemljama istočne Europe čiji budući odnos s Unijom nije jasan.

4. Kako funkcionira EU?

- **Vijeće ministara Europske unije, koje predstavlja države članice, glavno je tijelo za donošenje odluka u EU. Ako se susreće na razini predsjednika država ili vlada, postaje Europsko vijeće čija je uloga dati Uniji politički poticaj u ključnim pitanjima.**
- **Europski parlament, koji zastupa građane, dijeli zakonodavnu i proračunsku moć s Vijećem Europske unije.**
- **Europska komisija, koja zastupa zajedničke interese Unije, glavno je izvršno tijelo. Ima pravo predlagati zakone te osigurava pravilno provođenje politike EU-a.**

I. Trokut odlučivanja

Europska unija više je od konfederacije država, ali nije ni federacija. Ona zapravo predstavlja novu strukturu koja ne pripada niti u jednu tradicionalnu pravnu kategoriju. Njezin povijesno jedinstven politički sustav neprestano je evoluirao tijekom proteklih pedeset godina.

Ugovori čine ono što se naziva „primarno“ zakonodavstvo. Oni su temelj za veliku

količinu „sekundarnog“ zakonodavstva, koje ima izravan utjecaj na svakodnevni život građana Europske unije. Uglavnom se sastoji od uredbi, direktiva i preporuka koje donose institucije Unije.

Ti zakoni, uz opću politiku Unije, rezultat su odluka koje donosi institucionalni trokut koji čine Vijeće (koje predstavlja države članice), Europski parlament (koji predstavlja građane) i Europska komisija (politički neovisno tijelo koje zastupa zajedničke europske interese).

a. Vijeće Europske unije i Europsko vijeće

Vijeće Europske unije (poznato i kao Vijeće ministara) glavno je tijelo EU-a za donošenje odluka. Svaka država članica predsjedava Vijećem u razdoblju od šest mjeseci. Svakom sastanku Vijeća prisustvuje po jedan ministar iz svake države članice. Koji će ministri sudjelovati na sastanku, ovisi o temi koja je na dnevnom redu: vanjska politika, poljoprivreda, industrija, promet, zaštita okoliša itd.

Vijeće i Europski parlament dijele zakonodavnu vlast te odgovornost za proračun sukladno „postupku suodlučivanja“. Vijeće također sklapa međunarodne ugovore o kojima je pregovarala Komisija.

© EC

Europski parlament: njegov je glas i vaš glas.

Broj glasova svake zemlje u Vijeću

Njemačka, Francuska, Italija, Velika Britanija	29
Španjolska i Poljska	27
Rumunjska	14
Nizozemska	13
Belgija, Češka, Grčka, Mađarska, Portugal	12
Austrija, Bugarska, Švedska	10
Danska, Irska, Litva, Slovačka, Finska	7
Estonija, Cipar, Latvija, Luksemburg i Slovenija	4
Malta	3
Ukupno	345

Za kvalificiranu većinu potreban je minimum od 255 glasova od mogućih 345 (73,9 %).

Isto tako:

- većina država članica (u nekim slučajevima dvije trećine) mora odobriti odluku
- bilo koja država članica može tražiti potvrdu da glasovi koji su bili 'za' predstavljaju najmanje 62 % ukupnog stanovništva EU-a

Prema ugovorima o osnivanju EU-a, Vijeće treba donositi odluke većinom „kvalificiranom većinom“ ili jednoglasno ovisno o temi o kojoj se odlučuje.

O važnim pitanjima, kao što su izmjene i dopune osnivačkih ugovora, pokretanje nove zajedničke politike ili dopuštenje novoj državi da se pridruži Uniji, Vijeće mora jednoglasno odlučivati.

U većini slučajeva zahtijeva se glasovanje kvalificiranom većinom. Drugim riječima, odluka se ne može donijeti ako ne dobije određen minimalni broj glasova. Broj glasova koje može dati svaka država EU-a otprilike je sukladan broju njezinih stanovnika.

Europsko vijeće u načelu se sastaje četiri puta godišnje. Predsjeda mu predsjednik ili premijer države koja predsjeda Vijećem Europske unije. Predsjednik Europske komisije prisustvuje kao stalni član.

Na temelju Ugovora iz Maastrichta Europsko vijeće je i službeno postalo pokretačem politike te ima ovlasti rješavati složene probleme o kojima se ministri

(koji se sastaju u Vijeću Europske unije) ne mogu dogovoriti.

Europsko vijeće raspravlja i o aktualnim svjetskim problemima putem zajedničke vanjske i sigurnosne politike (engleski: Common Foreign and Security Policy - CFSP), kojoj je cilj omogućiti Uniji da u diplomatskim pitanjima ima jedinstven glas.

b. Europski parlament

Europski parlament izabrano je tijelo koje predstavlja građane EU-a. Bavi se političkim nadzorom aktivnosti Unije i sudjeluje u postupku donošenja zakona. Od 1979. godine članovi Europskoga parlamenta biraju se neposredno svakih pet godina, općim pravom glasa.

Broj zastupnika u Europskome parlamentu prema državi 2007.-2009.

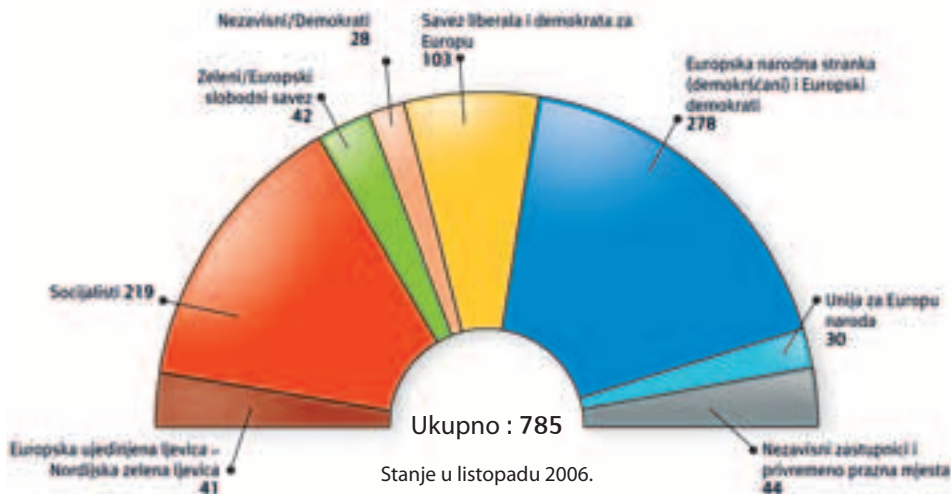
Austrija	18
Belgija	24
Bugarska	18
Cipar	6
Češka	24
Danska	14
Estonija	6
Finska	14
Francuska	78
Njemačka	99
Grčka	24
Mađarska	24
Irska	13
Italija	78
Latvija	9
Litva	13
Luksemburg	6
Malta	5
Nizozemska	27
Poljska	54
Portugal	24
Rumunjska	35
Slovačka	14
Slovenija	7
Španjolska	54
Švedska	19
Velika Britanija	78
Ukupno	785

Svoje plenarne sjednice Parlament obično održava u Strasbourgu, a dodatne u Bruxellesu. Parlament ima 20 odbora koji obavljaju pripremne poslove za plenarne sjednice te mnogobrojne političke skupine koje se obično sastaju u Bruxellesu. Glavno tajništvo nalazi se u Luxembourg i Bruxellesu.

Parlament sudjeluje u zakonodavstvu Unije na tri razine:

- sukladno postupku „suradnje“, koji je uveden Jedinistvenim europskim aktom 1986. godine, Europski parlament daje mišljenje o nacrtu direktiva i uredbi koje predlaže Europska komisija, koja može dopuniti svoj prijedlog uzimajući u obzir mišljenje Parlamenta.
- od 1987. godine tu je i postupak „odobranja“, prema kojem Europski parlament mora dati odobrenje međunarodnim sporazumima o kojima pregovara Komisija, kao i na svako predloženo proširenje Europske unije.
- Ugovor iz Maastrichta iz 1992. godine uveo je postupak „suodlučivanja“. Taj postupak stavlja Parlament na jednaku razinu s Vijećem kada se donose zakoni o mnogim važnim temama kao što su slobodno kretanje radnika, unutarnje tržište, obrazovanje, istraživanje, zaštita okoliša,

Političke skupine u Europskome parlamentu

transeuropske mreže, zdravstvo, kultura, zaštita potrošača itd. Parlament ima ovlasti odbaciti predložene zakone ako apsolutna većina zastupnika glasuje protiv „općeg stava“ Vijeća. Ugovor predviđa i postupak mirenja.

Parlament i Vijeće također dijele i odgovornost za donošenje proračuna Unije. Parlament može odbiti predloženi proračun, što je već i učinio u nekoliko navrata. Kada se to dogodi, cijeli postupak donošenja proračuna mora početi iznova. Europska komisija predlaže nacrt proračuna o kojem se raspravlja pred Vijećem i Europskim parlamentom. Parlament u potpunosti koristi svoje proračunske ovlasti da utječe na stvaranje politika EU-a.

I zadnje, ali ne i manje važno: Parlament je tijelo koje provodi demokratsku kontrolu nad Unijom. Ima ovlasti raspustiti Komisiju prihvatanjem prijedloga o nepovjerenju (što zahtijeva dvotrećinsku većinu). Nadzire provodi li se politika EU-a na pravilan način postavljanjem usmenih i pismenih pitanja Komisiji i Vijeću. Isto tako, predsjednik Europskoga vijeća podnosi izvještaje Parlamentu o odlukama koje je donijelo Vijeće.

c. Europska komisija

Komisija je treći dio institucionalnog trokuta koji vodi Uniju i upravlja njome. Njezini se članovi imenuju na pet godina međusobnim dogovorom država članica te uz suglasnost Europskoga parlamenta. Komisija odgovara Parlamentu, a ako joj Parlament izglasuje nepovjerenje, cijela Komisija mora odstupiti s dužnosti.

Od 2004. godine Komisija je sastavljena od po jednog povjerenika iz svake države.

Komisija je uvelike neovisna u svojem djelovanju. Njezin je posao braniti zajedničke interese, što znači da ne smije primati upute od vlade bilo koje od država članica. Ona kao „čuvar Ugovora“ mora osigurati da uredbe i direktive koje donesu Vijeće i Parlament budu provedene u državama članicama. U protivnom, stranu

koja počinu prekršaj Komisija može dati na Sud pravde kako bi je prisilila da postupi u skladu sa zakonima Unije.

Kao izvršno tijelo EU-a Komisija izvršava odluke koje je donijelo Vijeće u područjima kao što je npr. zajednička poljoprivredna politika. Komisija ima veliku moć u upravljanju zajedničkim politikama Unije, kao što su istraživanje, pomoć prekomorskim zemljama, regionalni razvoj itd. Komisija također upravlja i proračunom tih politika.

Komisiji u radu pomaže služba ustrojena u 36 Općih uprava (engleski: Directorates General – DG) te ostale službe, koje se uglavnom nalaze u Bruxellesu i Luxembourg.

II. Ostale institucije i tijela

a. Sud pravde

Sud pravde Europskih zajednica nalazi se u Luksemburgu, a sastavljen je od po jednog suca iz svake države EU-a, uz pomoć osam nezavisnih odvjetnika. Oni se imenuju međusobnim dogovorom vlada država članica. Svaki je imenovan na mandat od šest godina, nakon kojeg mogu biti ponovno imenovani. Njihova nepristranost je zajamčena. Sud osigurava provođenje zakona te pravilno tumačenje i primjenu ugovora.

b. Revizorski sud

Revizorski sud u Luksemburgu, utemeljen 1977. godine, ima po jednog člana iz svake države članice Unije, koji se imenuju na mandate od šest godina nakon konzultacija s Europskim parlamentom. Revizorski sud nadzire jesu li zaprimljeni svi prihodi Unije, jesu li troškovi nastali na zakonit i pravilan način te upravlja li se proračunom Unije na pravilan način.

Sud pravde osigurava poštivanje zakona EU-a. Na primjer, poduzeo je aktivnosti u svrhu pravednog tretmana majki koje se vraćaju na posao.

c. **Europski ekonomski i socijalni odbor**

Pri odlučivanju u nekoliko političkih područja Vijeće i Komisija konzultiraju se s Europskim ekonomskim i socijalnim odborom (engleski: European Economic and Social Committee - EESC). Njegovi članovi predstavljaju razne interesne skupine koje zajedno čine „organizirano civilno društvo“, a imenuje ih Vijeće na mandat od četiri godine.

d. **Odbor regija**

Odbor regija (engleski: Committee of the Regions - CoR), osnovan prema Ugovoru o Europskoj uniji, sastoji se od predstavnika regionalne i lokalne vlasti. Predlažu ih države članice, a imenuje ih Vijeće na mandat od četiri godine. Sukladno Ugovoru, Vijeće i Komisija moraju se konzultirati s Odborom regija o temama bitnim za regije, a Komisija može prihvaćati mišljenja na vlastitu inicijativu.

e. **Europska investicijska banka**

Sjedište Europske investicijske banke (engleski: European Investment Bank - EIB) nalazi se u Luksemburgu. Daje

zajmove i jamstva za pomoć u razvoju manje razvijenih regija EU-a te pomaže boljoj konkurentnosti malih poduzeća.

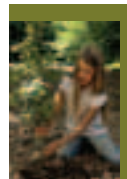
f. **Europska središnja banka**

Sjedište Europske središnje banke (engleski: European Central Bank - ECB) nalazi se u Frankfurtu. Mjerodavna je za upravljanje eurom i monetarnom politikom Unije (vidi 7. poglavlje „Ekonomska i monetarna unija (EMU) i euro“).

5. Što radi EU?

- **Europska unija djeluje na mnogim političkim područjima - gospodarskom, socijalnom, regulatornom i financijskom - na kojima njezine aktivnosti donose korist državama članicama. One uključuju sljedeće:**
 - politiku solidarnosti (poznatiju i kao politiku kohezije) u regionalnim, poljoprivrednim i socijalnim pitanjima;
 - politiku inovacije, koja uvodi najmodernije tehnologije u područja kao što su zaštita okoliša, istraživanje i razvoj te energija.
- **Unija financira te politike godišnjim proračunom koji premašuje 120 milijardi eura, od kojih većinu uplaćuju države članice. Ovaj iznos predstavlja manji dio ukupnog bogatstva EU-a (maksimalno 1,24 % zbroja bruto nacionalnog dohotka svih država članica).**

I. Politika solidarnosti

Glavna svrha politike solidarnosti jest podržati ostvarenje jedinstvenog tržišta (vidi 6. poglavlje „Jedinstveno tržište“) te ispravljanje svih neuravnoteženosti putem strukturnih mjera kojima se pomaže regijama koje zaostaju te industrijskim sektorima koji su zapali u teškoće. Potreba za solidarnošću država EU-a i regija postala je i akutnija nedavnim ulaskom 12 novih država čiji su dohoci uvelike ispod prosjeka Unije. Unija mora odigrati ulogu u restrukturiranju gospodarskih sektora teško pogođenih brzo rastućom međunarodnom konkurencijom.

a. Regionalna pomoć

Regionalna politika EU-a temelji se na prijenosu sredstava iz bogatih u siromašnije zemlje. Sredstva se koriste za poticanje razvoja u zaostalim područjima, za oživljavanje industrijskih područja u propadanju, pomoć mladim ljudima i duže nezaposlenima da nađu posao te za modernizaciju poljoprivrede i pomoć nerazvijenim ruralnim područjima.

Sredstva predviđena za regionalne aktivnosti u proračunu za razdoblje 2007. – 2013. imaju tri cilja:

- konvergencija. Cilj je pomoći regijama

i državama u razvoju da što brže sustignu prosjek Unije poboljšavanjem uvjeta za razvoj i zapošljavanje. To se postiže ulaganjem u fizički i ljudski kapital, inovacije, društvo znanja, prilagodbu promjenama, zaštitu okoliša i učinkovitost administracije.

- regionalna konkurentnost i zapošljavanje. Cilj je povećati konkurentnost, razinu zaposlenosti te atraktivnost i drugih regija, ne samo nerazvijenih. To se postiže predviđanjem gospodarskih i društvenih promjena, dostupnosti, prilagodljivosti i razvoju uključivog tržišta rada.

- europska teritorijalna suradnja. Cilj ovog novog zadatka je pojačati prekograničnu, transnacionalnu i međuregionalnu suradnju. Cilj mu je promovirati jedinstvena rješenja za probleme koje dijele vlasti susjednih područja u sektorima kao što su urbani, ruralni i obalni razvoj, njegovanje gospodarskih odnosa te umrežavanje malih i srednjih poduzeća.

Ti će se ciljevi financirati iz fondova Unije namijenjenih za tu svrhu, a oni će dopuniti ili potaknuti ulaganja iz privatnog sektora ili nacionalnih i regionalnih vlada. Takva su sredstva poznatija kao strukturni fondovi i Kohezijski fond.

- Europski fond za regionalni razvoj (engleski: European Regional Development Fund - EFRR) je prvi strukturni fond iz kojeg se financira ojačavanje gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije smanjenjem razlika između regija te podržavanjem strukturnog razvoja i prilagodbe regionalnog gospodarstva, uključujući ponovni razvoj industrijskih regija u propadanju.

- Europski socijalni fond (engleski: European Social Fund - ESF) je drugi strukturni fond koji financira stručno usavršavanje i inicijative za stvaranje radnih mjesta.

- osim tih strukturnih fondova, postoji i Kohezijski fond koji se koristi za financiranje prometne infrastrukture te za projekte zaštite okoliša u državama Unije čiji je BDP po stanovniku ispod 90 % prosjeka Unije.

b. Zajednička poljoprivredna politika (ZPP; engleski: Common Agricultural Policy - CAP)

Ciljevi ZPP-a utvrđeni Rimskim ugovorom iz 1957. godine uvelike su postignuti: poljoprivrednici su dosegli pristojan životni standard; tržišta su se stabilizirala; roba dolazi do kupaca po umjerenim cijenama; poljoprivredna infrastruktura je modernizirana. Ostala načela prihvaćena tijekom vremena također su dobro funkcionirala. Potrošačima je osigurana opskrba, a cijene poljoprivrednih proizvoda su stabilne i zaštićene od fluktuacija na svjetskom tržištu. Proračun za ZPP zove se Europski fond za smjernice i jamstva u poljoprivredi (engleski: European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF).

No ZPP je bio žrtvom vlastitog uspjeha. Produktivnost je rasla brže od potrošnje, što je opteretilo proračun Unije. Bilo je potrebno provesti reformu poljoprivredne politike kako bi se taj problem riješio. Reforma je počela donositi rezultate. Proizvodnja se zauzdale. Poljoprivrednike se potiče da koriste metode održive poljoprivrede koja će štititi okoliš, očuvati

© Chris Windsor / Photodisc Red / Getty Images

Proizvodnja hrane koju jedete: kvaliteta je jednako važna kao i kvantiteta.

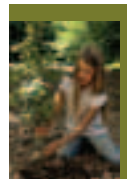
krajolik te doprinijeti kvaliteti i sigurnosti hrane.

Nova uloga poljoprivredne zajednice jest osigurati postojanje određene količine gospodarske aktivnosti u svakom ruralnom području te održati različitost krajolika Europe. Ta različitost i prepoznavanje „ruralnog načina života“ – ljudi koji žive u skladu sa zemljom – važan su dio identiteta Europe.

Europska unija želi da Svjetska trgovinska organizacija (engleski: World Trade Organisation - WTO) stavi naglasak na kvalitetu hrane, načelo predostrožnosti i dobrobit životinja. EU je na sličan način počela reformirati svoju politiku ribarstva u cilju smanjenja prevelikog kapaciteta ribarske flote, očuvanja ribljeg fonda te pružanja financijske pomoći onima koji napuštaju ribarstvo kako bi razvili druge gospodarske aktivnosti.

c. Socijalna dimenzija

Cilj socijalne politike EU-a je ispraviti najveće nejednakosti u europskom društvu. Europski socijalni fond (engleski: European Social Fund - ESF) osnovan je 1961. godine radi poticanja stvaranja novih radnih mjesta te radi pomoći radnicima

u njihovu kretanju s jedne vrste posla na drugi te s jednog zemljopisnog područja na drugo.

Financijska pomoć nije jedini način na koji EU pokušava poboljšati socijalne uvjete u Europi. Sama pomoć ne može nikad riješiti sve probleme prouzročene gospodarskom recesijom i regionalnom nerazvijenosti. Prvo i osnovno, dinamički efekti rasta moraju potaknuti društveni napredak. To ide ruku pod ruku sa zakonima koji jamče solidna temeljna prava. Neka od tih prava uključena su u Ugovore – npr. pravo muškaraca i žena da budu jednako plaćeni za isti posao. Ostala se prava uređuju direktivama o zaštiti radnika (zdravlje i sigurnost na radu) te temeljnim sigurnosnim normama.

Europsko vijeće u Maastrichtu prihvatilo je 1991. godine Povelju zajednice o temeljnim socijalnim pravima, utvrđujući sva prava koja trebaju uživati radnici u Uniji: slobodu kretanja, pravedan sustav plaća, poboljšane uvjete rada, socijalnu zaštitu, pravo na udruživanje i kolektivno pregovaranje, pravo na stručno usavršavanje, jednak tretman muškaraca i žena, obavještanje, konzultiranje i participaciju radnika, zaštitu zdravlja i sigurnost na radnom mjestu, zaštitu djece, starijih i osoba s invaliditetom. U Amsterdamu je u lipnju 1997. godine ta Povelja postala sastavni dio Ugovora i primjenjuje se u svim državama članicama.

II. Inovacijska politika

Aktivnosti Europske unije utječu na svakodnevni život njezinih građana tako što se bavi stvarnim izazovima s kojima se društvo suočava, onima zaštite okoliša, zdravstva, tehnoloških inovacija, energije itd.

a. Zaštita okoliša i održivi razvoj

Temelj aktivnosti EU-a vezanih uz zaštitu okoliša je akcijski program „Zaštita okoliša 2010.: naša budućnost, naš izbor“. Program obuhvaća razdoblje od 2001. do 2010. godine te naglašava potrebu za:

- ublažavanjem i usporavanjem klima-

tskih promjena i globalnog zatopljenja;

- zaštitom prirodnih staništa i divlje flore i faune;
- rješavanjem problema zaštite okoliša i zdravlja;
- očuvanjem prirodnih resursa i učinkovitim odlaganjem otpada.

Tijekom razdoblja koje pokriva taj program i pet programa prije njega, te u više od 30 godina postavljanja standarda, Unija je uspostavila opsežan sustav zaštite okoliša.

Problemi koji se rješavaju iznimno su raznoliki: buka, otpad, zaštita prirodnih staništa, ispušni plinovi, kemikalije, industrijske nezgode, čistoća vode te osnivanje Europske mreže za informacije i pomoć u hitnim slučajevima, koja bi poduzela aktivnosti u slučaju prirodnih nepogoda kao što su izlivanje nafte ili šumski požari.

Nedavno je zabrinutost o učincima onečišćenja na zdravlje iznesena i u akcijskom planu za okoliš i zdravlje za razdoblje od 2004. do 2010. godine. Plan je uspostavio vezu između zdravlja, okoliša i istraživačke politike.

Europska regulativa nudi istu razinu zaštite na području cijele Unije, ali je i dovoljno fleksibilna za uzimanje u obzir lokalnih okolnosti te se redovito ažurira. Primjerice, odlučeno je da se prerade zakoni vezani uz kemikalije te da se prethodna pravila, razvijena dio po dio, zamijene jedinstvenim sustavom za registraciju, procjenu i autorizaciju kemikalija (REACH).

Sustav se temelji na središnjoj bazi podataka kojom će upravljati nova Europska agencija za kemikalije smještena u Helsinkiju. Cilj joj je sprečavati onečišćenje zraka, vode, tla ili zgrada, očuvati biološku raznolikost i poboljšati zdravlje i sigurnost građana EU-a, a u isto vrijeme i očuvati konkurentnost europske industrije.

b. Tehnološke inovacije

Osnivači Europske unije pravilno su uvidjeli da će budući prosperitet Europe ovisiti o njezinoj sposobnosti da ostane svjetski tehnološki predvodnik. Vidjeli su prednosti i koristi od provođenja

© Andersen Ross/Digital Vision/Getty Images

Istraživanje je gorivo za gospodarski rast.

zajedničkog europskog istraživanja. Tako su 1958. godine uz EEZ osnovali i Euratom – Europsku zajednicu za atomsku energiju. Njezin je cilj da omogući državama članicama da zajedno istražuju nuklearnu energiju za mirnodopske svrhe. U sklopu toga osnovan je Zajednički istraživački centar koji je činilo devet istraživačkih instituta na četirima lokacijama: Ispra (Italija), Karlsruhe (Njemačka), Petten (Nizozemska) i Geel (Belgija).

No kako su se inovacije razvijale sve bržim tempom, europsko se istraživanje moralo promijeniti, privlačeći što je više moguće različitih znanstvenika i istraživača. EU je trebala naći nove načine financiranja njihova rada i nove industrijske primjene za njihova otkrića.

Zajedničko istraživanje na razini EU-a osmišljeno je tako da se dopunjava na nacionalne istraživačke programe.

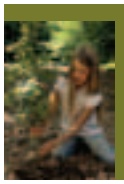
Usredotočeno je na projekte koji okupljaju mnogobrojne laboratorije u mnogim državama EU-a. Ono također podržava i temeljna istraživanja na područjima kao što su kontrolirana termonuklearna fuzija (potencijalno nepre-sušan izvor energije za 21. stoljeće). Potiče i istraživanje i tehnološki razvoj u ključnim industrijama kao što su elektronika i ra-čunala, koji su suočeni s jakom konkuren-cijom izvan Europe.

Glavni pokretač financiranja istraživanja u Uniji je niz okvirnih programa. Sedmi okvirni program za istraživanje i tehnološki razvoj obuhvaća razdoblje od 2007. do 2013. godine. Najveći dio iz proračuna koji premašuje 50 milijardi eura bit će utrošen na područja kao što su zdravstvo, hrana i poljoprivreda, informacijske i komunikacijske tehnologije, nanoznanosti, energija, zaštita okoliša, promet, sigurnost te svemirske i socioekonomske znanosti. Dodatni programi promicat će ideje, ljude i kapacitete putem istraživanja na granicama znanja, podržati znanstvenike u istraživanju i razvoju karijera te međunarodnu suradnju.

c. Energija

Osamdeset posto potrošnje energije u EU otpada na fosilna goriva – naftu, prirodni plin i ugljen. Sve veća količina tih fosilnih goriva uvozi se iz zemalja izvan EU-a. Trenutačno se uvozi 50% plina i nafte, a ta bi ovisnost do 2030. godine mogla porasti na 70%. Unija će stoga biti podložnija prekidima opskrbe ili povećanju cijena uzrokovanih međunarodnim krizama. Drugi razlog za smanjenje potrošnje fosilnih goriva je zaustavljanje globalnog zatopljenja.

U budućnosti će biti potrebno poduzeti razne korake, kao npr. štednja energije kroz njezinu inteligentniju uporabu, razvoj alternativnih izvora energije (posebice obnovljivih izvora energije u Europi) te povećanje međunarodne suradnje. Potrošnja energije do 2020. godine mogla bi pasti za petinu kad bi potrošači promijenili navike i kad bi tehnologije koje

© Targa/Van Parys Media

Zauzdavanje prirodnih izvora energije našeg planeta jedan je od načina za borbu protiv klimatskih promjena.

poboljšavanju učinkovitost energije bile u potpunosti korištene.

III. Plaćanje za Europu: proračun Unije

Za financiranje svojih politika Europska unija ima godišnji proračun koji premašuje 120 milijardi eura. Proračun se financira iz tzv. vlastitih izvora EU-a, a ne smije premašiti iznos jednak 1,24 % ukupnog bruto nacionalnog dohotka svih država članica.

Sredstva se uglavnom pribavljaju iz:

- carina na proizvode uvezene iz država izvan Unije, uključujući namete na poljoprivredne proizvode;
- postotka PDV-a na robe i usluge u cijeloj EU;
- doprinosa država članica sukladno njihovim bogatstvima.

Svaki godišnji proračun dio je proračunskog ciklusa u trajanju od 7 godina koji

se naziva i „financijskom perspektivom“. Financijske perspektive sastavlja Europska komisija, a moraju ih jednoglasno prihvatiti države članice nakon pregovora i sporazuma s Europskim parlamentom. Ukupni proračun financijske perspektive za razdoblje od 2007. do 2013. godine iznosi 864,4 milijarde eura.

6. Jedinствeno tržište

- **Jedinstveno tržište jedno je od najvećih postignuća Europske unije. Ograničenja između zemalja članica vezana uz trgovinu i tržišno natjecanje postupno su eliminirana, a kao posljedica toga porastao je životni standard.**
- **Jedinstveno tržište još nije postalo jedinstvenim gospodarskim područjem. Neki gospodarski sektori (javne usluge) još su podložni nacionalnim zakonima.**
- **Pojedinačne države Unije uglavnom su još odgovorne za naplatu poreza i socijalnu skrb.**
- **Jedinstveno tržište podupire nekoliko povezanih politika koje je Unija uvela tijekom godina. One osiguravaju da liberalizacija tržišta bude korisna što većem broju poslovnih subjekata i potrošača.**

I. Postizanje cilja zacrtanog za 1993. godinu

a. Ograničenja zajedničkog tržišta

Ugovor iz 1957. kojim je osnovana Europska ekonomska zajednica omogućio je ukidanje carinskih barijera unutar Zajednice i uspostavljanje zajedničke carinske tarife koja će se primjenjivati na robu iz zemalja izvan EEZ-a. Taj je cilj postignut 1. srpnja 1968. godine.

No carinska davanja bila su samo jedan aspekt protekcionističkih barijera prekograničnoj trgovini. Godine 1970. druge su trgovinske barijere spriječile potpuno ostvarenje zajedničkog tržišta. Tehničke norme, zdravstveni i sigurnosni standardi, nacionalna regulativa za pravo na obavljanje nekih djelatnosti i kontrola razmjene sprečavale su slobodno kretanje ljudi, robe i kapitala.

b. Cilj iz 1993. godine

U lipnju 1985. godine Komisija je pod predsjedanjem Jacquesa Delorsa objavila Bijelu knjigu kojom se htjelo u roku od 7 godina ukinuti sve fizičke, tehničke i porezne barijere slobodnom kretanju unutar Zajednice. Cilj je bio potaknuti industrijsko i komercijalno širenje u većem, ujedinjenom gospodarskom području po veličini sličnom američkom tržištu.

Instrument koji je omogućio pokretanje jedinstvenog tržišta bio je Jedinstveni europski akt, koji je stupio na snagu u srpnju 1987. godine. Uključivao je sljedeće odredbe:

- povećao je ovlasti Zajednice u područjima nekih politika (socijalna politika, istraživanje, zaštita okoliša);
- postupno uspostavljanje jedinstvenog tržišta do kraja 1992. godine kroz opsežan zakonodavni program koji uključuje prihvaćanje stotina direktiva i propisa;
- češće korištenje većinskoga glasanja u Vijeću ministara.

II. Kako jedinstveno tržište izgleda danas?

a. Fizičke barijere

Ukinute su sve granične kontrole roba unutar Unije, kao i carinska kontrola ljudi. Nasumične policijske provjere (u sklopu borbe protiv kriminala i droga) još se obavljaju kada je to potrebno.

Schengenski sporazum, koji je 1985. godine potpisala prva skupina zemalja EU-a, a zatim se proširio i na druge (iako Irska i Velika Britanija u tome ne sudjeluju), propisuje policijsku suradnju i jedinstvenu politiku za azil i imigraciju u svrhu potpunog ukidanja provjere ljudi na unutrašnjim granicama EU-a (vidi 10. poglavlje „Sloboda, sigurnost i pravda“). Zemlje koje su se priključile nakon 2004. godine postupno se usklađuju s pravilima Schengenskog područja.

b. Tehničke barijere

Za većinu proizvoda zemlje EU-a prihvatile su načelo međusobnog priznavanja nacionalnih propisa. Svakom proizvodu zakonski proizvedenom i prodanom u jednoj državi članici mora se omogućiti plasiranje na tržište svih ostalih.

Omogućena je liberalizacija uslužnog sektora zahvaljujući međusobnom priznanju ili koordinaciji državnih pravila vezanih uz dostupnost ili prakticiranje određenih zanimanja (pravo, medicina, turizam, bankarstvo, osiguranje itd.). No sloboda kretanja daleko je od potpune. Još postoji mnogo prepreka koje sprečavaju ljude da se kreću iz jedne države Unije u drugu ili da tamo obavljaju određenu vrstu posla.

Poduzeti su koraci u smislu bolje mobilnosti radnika, a posebice kako bi se osiguralo da se diplome i radne kvalifikacije (za vodoinstalatere, stolare itd.) stečene u jednoj državi EU-a priznaju u svim drugima.

Otvaranje nacionalnih tržišta usluga srezalo je cijene telefonskih poziva u zemlji na djelić cijene od prije 10 godina. Uz pomoć novih tehnologija za telefonske se pozive sve više koristi internet. Pritisak konkurencije doveo je do zamjetnog pada cijena zračnog prijevoza u Europi.

c. Porezne barijere

Porezne barijere smanjene su putem djelomičnog usklađenja stopa PDV-a. Oporezivanje prihoda od ulaganja bilo je predmetom sporazuma između država

članica i nekih drugih zemalja (uključujući Švicarsku) koji je stupio na snagu u srpnju 2005. godine.

d. Ugovori iz područja javne nabave

Bez obzira na to objavljuju li ih državne, regionalne ili lokalne vlasti, ugovori iz područja javne nabave su otvoreni ponuđačima iz cijelog EU-a kao rezultat direktive koja pokriva usluge, nabavu i radove u mnogim sektorima, uključujući vode, energiju i telekomunikacije.

III. Radovi u tijeku

a. Financijske usluge

Akcijski plan Europske unije za stvaranje ujedinjenog tržišta za financijske usluge do 2005. godine je dovršen. Time su smanjeni troškovi zajmova za poslovne subjekte i potrošače, dok će štediši imati veći spektar ulagačkih proizvoda – štednih i mirovinskih – koje će moći pribaviti od bilo kojeg europskog ponuditelja prema njihovom izboru. Smanjeni su i bankovni troškovi za prekogranična plaćanja.

b. Administrativne i tehničke barijere slobodnom kretanju

Države EU-a još oklijevaju prihvatiti standarde i norme drugih država, a ponegdje i prihvatiti jednakost profesionalnih kvalifikacija. Fragmentirana priroda nacionalnih poreznih sustava također sprečava ujedinjenje tržišta i učinkovitost.

c. Piratstvo i krivotvorenje

Potrebna je zaštita kako bi se spriječilo piratstvo i krivotvorenje proizvoda iz EU-a. Europska komisija procjenjuje kako takva vrsta kriminala stoji EU nekoliko tisuća radnih mjesta svake godine. Zato Komisija i vlade država članica rade na proširenju zaštite autorskih prava i patenata.

IV. Politike koje podupiru jedinstveno tržište

a. Promet

Aktivnosti Unije su se uglavnom orije-

ntirale na slobodu pružanja usluga u zemaljskom prometu, posebice u omogućavanju slobodnog pristupa međunarodnom tržištu prijevoza i pristupu nerezidentnih prijevozničkih tvrtki na nacionalna tržišta prijevoza država članica. Donesene su odluke u svrhu usklađivanja uvjeta konkurencije u sektoru cestovnog prometa, posebice u dijelu kvalifikacija radnika i pristupa tržištu, slobodi pokretanja poslovanja i pružanja usluga, vremenu prijevoza i cestovne sigurnosti.

Zajednička politika zračnog prometa mora odgovarati učincima međunarodne konkurencije. Nebo iznad Europe liberalizira se u fazama, a rezultat toga je veće polje za mogućnost razmjene između najvećih avioprijevoznika, reciprocitetni pristup tržištu te sloboda određivanja cijena prijevoza. To ide ruku pod ruku sa

© Strauss/Curtis/Van Parys Media

Povećana konkurencija snizila je cijene zračnog prometa i učinila putovanje jednostavnijim.

zaštitnim klauzulama kojima se uzima u obzir odgovornost zračnih prijevoznika za javnu uslugu i potrebe zona.

Pomorski promet – bilo da ga obavljaju europske tvrtke ili plovila pod zastavom država izvan EU-a – podložen je pravilima o konkurenciji Europske unije. Cilj tih pravila je boriti se protiv nepoštenog određivanja cijena (pogodna jeftina zastava) te riješiti

ozbiljne teškoće s kojima se susreće europska brodograđevna industrija.

b. Tržišno natjecanje

Čvrsta politika EU-a na polju tržišnog natjecanja potječe još iz Rimskih ugovora. Ona je prirodna posljedica propisa o slobodnoj trgovini na jedinstvenom europskom tržištu. Politiku provodi Europska komisija koja je sa Sudom pravde odgovorna osigurati njezino poštivanje.

Svrha te politike je spriječiti bilo kakvo dogovaranje između poslovnih subjekata, pomoć od javnih vlasti, kao i nepošten monopol nastao manipuliranjem slobodnog natjecanja na jedinstvenom tržištu.

Tvrtke ili uključena tijela moraju svaki sporazum podložan Ugovoru prijaviti Europskoj komisiji. Komisija može odrediti kaznu tvrtkama koje prekrše propise o slobodnom tržišnom natjecanju ili ne prijave sporazum Komisiji.

U slučaju nezakonite javne pomoći Komisija može zatražiti povrat od stranke koja je pomoć primila. Svako spajanje ili preuzimanje tvrtki koje bi moglo dovesti do ostvarivanja dominantnog položaja u određenom sektoru mora se prijaviti Komisiji.

c. Potrošačka politika

Potrošačka politika Europske unije omogućava njezinim građanima da s povjerenjem kupuju u bilo kojoj državi članici. Svi potrošači imaju korist od iste, visoke razine zaštite. Proizvodi koje kupujete i hrana koju jedete provjereni su i testirani kako bismo osigurali da su sigurni koliko god je to moguće. EU poduzima aktivnosti kako bi osigurala da vas ne prevare nepošteni trgovci niti da postanete žrtvom lažnog ili obmanjujućeg oglašavanja. Vaša su prava zaštićena. Imate pravo na naknadu bilo da ste u EU ili izvan nje i bez obzira na to jeste li proizvod kupili u prodavaonici, putem pošte, telefona ili interneta.

7. Ekonomska i monetarna unija (EMU) i euro

- Euro je jedinstvena valuta Europske unije. 12 od tadašnjih 15 zemalja prihvatilo ju je 1999. za bezgotovinske transakcije, a 2002. za sva plaćanja kada su izdane novčanice i kovanice eura.
- Tri zemlje (Danska, Švedska i Velika Britanija) nisu sudjelovale u monetarnoj uniji.
- Nove države članice pripremaju se za uvođenje eura čim ispune potrebne kriterije.
- Istodobno s ciljem monetarne stabilnosti, što je odgovornost Europske središnje banke, države članice obvezale su se na veći rast i gospodarsku konvergenciju.

I. Povijest monetarne suradnje

a. Europski monetarni sustav (EMS)

Godine 1971. SAD je odlučio ukinuti čvrstu vezu između dolara i službene cijene zlata, koja je omogućavala globalnu monetarnu stabilnost nakon Drugoga svjetskog rata. Time je prestao postojati sustav fiksnih tečajnih stopa. Zemlje EU-a su s ciljem uspostavljanja vlastite monetarne unije odlučile spriječiti fluktuacije tečajnih razlika većih od 2,25% između europskih valuta putem dogovorenih intervencija na tržištima valuta.

To je dovelo do stvaranja Europskog monetarnog sustava (EMS) koji je pokrenut u ožujku 1979. godine. Imao je tri glavne karakteristike:

- referentnu valutu nazvanu ecu: bila je ukupnost svih valuta država članica;
- mehanizam tečajnih stopa: svaka je valuta imala tečajnu stopu vezanu na ecu, bilateralne tečajne stope smjele su fluktuirati samo do 2,25%;
- kreditni mehanizam: svaka je država prenijela 20% svoje valute i zlatnih rezervi u zajednički fond.

b. Od EMS-a do EMU-a

Povijest EMS-a je šarolika. Nakon ponovnog ujedinjenja Njemačke i obnovljenih valutnih pritisaka u Europi talijanska lira i funta napustile su EMS 1992. godine. U kolovozu 1993. godine države EMS-a odlučile su privremeno proširiti fluktuaciju do 15%. U međuvremenu, kako bi se spriječile šire fluktuacije valuta Unije i eliminirale konkurentske devalvacije, vlade Unije odlučile su pokrenuti kampanje prema potpunoj monetarnoj uniji i uvođenju jedinstvene valute.

Na Europskome vijeću u Madridu 1989. godine čelnici Unije prihvatili su plan u 3 faze za ostvarivanje gospodarske i monetarne unije. Taj je plan postao dijelom Ugovora iz Maastrichta o Europskoj uniji, koji je Europsko vijeće prihvatilo u prosincu 1991. godine.

II. Ekonomska i monetarna unija (EMU)

a. Tri faze

Prva faza, započeta 1. srpnja 1990., uključivala je:

- potpuno slobodno kretanje kapitala unutar Unije (ukidanje devizne kontrole);
- povećanje iznosa namijenjenih uklanjanju nejednakosti između europskih regija (strukturni fondovi);

© Janez Skok/Corbis

Ljubljanski trgovci zamijenili su slovenski tolar za euro 1. siječnja 2007. godine.

- ekonomsku konvergenciju kroz multilateralno praćenje gospodarskih politika država članica.

Druga faza, započeta 1. siječnja 1994., uključivala je:

- uspostavljanje Europskog monetarnog instituta (EMI) u Frankfurtu: EMI su sačinjavali guverneri središnjih banaka država članica Unije;
- neovisnost nacionalnih središnjih banaka;
- pravila za ograničenje nacionalnih proračunskih deficita.

Treća faza bila je rođenje eura. Dana 1. siječnja 1999. godine 11 je država prihvatilo euro, koji je tako postao zajedničkom valutom Austrije, Belgije, Finske, Francuske, Njemačke, Irske, Italije, Luksemburga, Nizozemske, Portugala i Španjolske (Grčka se pridružila 1. siječnja 2001.). Od tog trenutka Europski monetarni institut prepušta Europskoj središnjoj

banci odgovornost za monetarnu politiku, definiranu i implementiranu eurom.

Od 1. siječnja 2002. godine puštene su u optjecaj novčanice i kovanice eura. Nacionalne novčanice i kovanice povučene su iz optjecaja dva mjeseca nakon toga. Otada je samo euro zakonito sredstvo plaćanja za sve gotovinske i bankovne transakcije u eurozoni koja obuhvaća više od dvije trećine stanovništva EU-a.

b. Kriteriji konvergencije

Svaka država članica Unije mora ispuniti pet konvergencijskih kriterija kako bi dospjela u treću fazu. To su:

- stabilnost cijena: stopa inflacije ne smije prelaziti prosječnu stopu inflacije triju država članica s najmanjom inflacijom za više od 1,5%;
- kamatne stope: dugoročne kamatne stope ne smiju varirati više od 2% u odnosu na prosječnu kamatnu stopu triju država članica s najmanjim kamatnim stopama;
- deficiti: nacionalni proračunski deficit

mora biti manji od 3% BDP-a;

- javni dug: ne smije prelaziti 60% BDP-a;
- stabilnost tečajnih stopa: tečajne stope moraju biti unutar dopuštenih granica fluktuacije unatrag dvije godine.

c. Pakt o stabilnosti i rastu

U srpnju 1997. Europsko je vijeće prihvatilo Pakt o stabilnosti i rastu. On predstavlja trajnu predanost stabilnosti proračuna koji je omogućio i kažnjavanje bilo koje zemlje u eurozoni čiji je proračunski deficit prelazio 3%. Pakt je poslije proglašen prestrogim te je u ožujku 2005. reformiran.

d. Eurogrupa

Eurogrupa je neslužbeno tijelo u kojem se sastaju ministri financija država iz eurozone. Cilj tih sastanaka je osigurati bolju koordinaciju gospodarskih politika, pratiti proračunske i financijske politike država eurozone i zastupati euro u međunarodnim monetarnim forumima.

e. Nove države članice i EMU

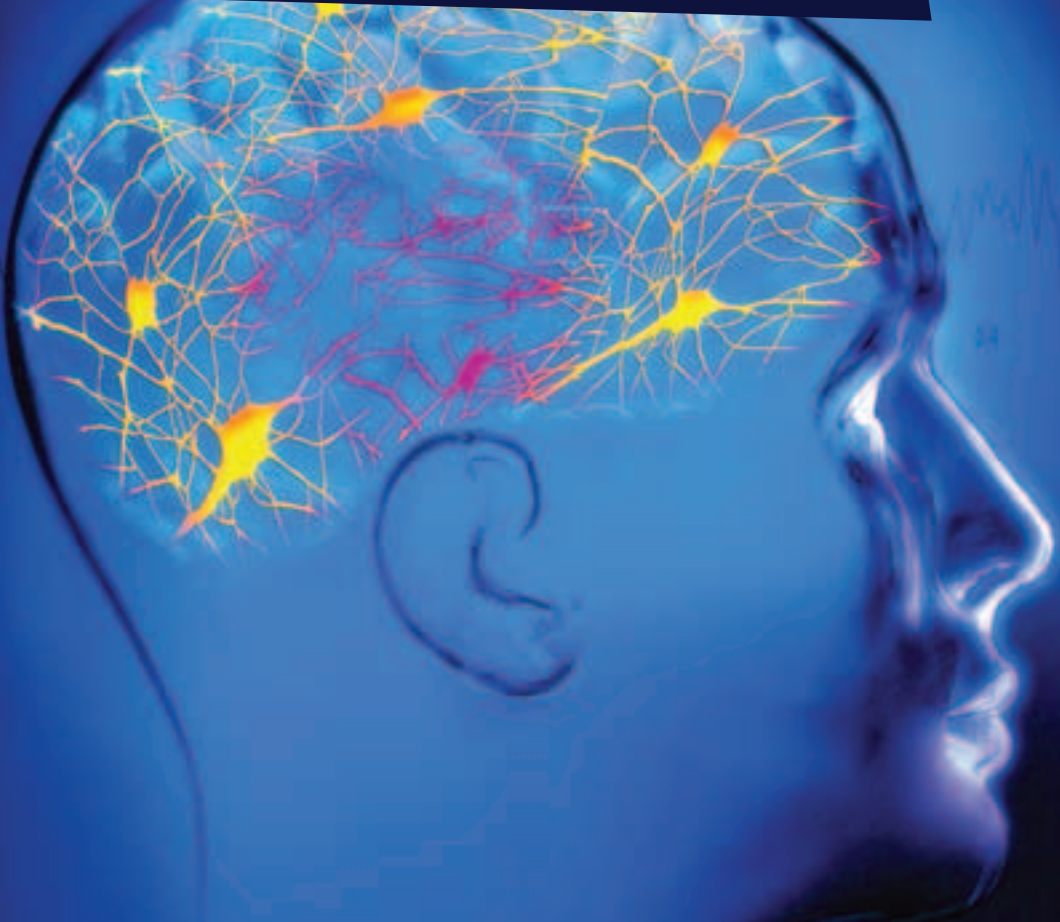
Nove države članice EU-a sve će prihvatiti euro kada budu sposobne ispuniti sve kriterije. Slovenija je prva od zemalja iz proširenja iz 2004. godine koja je to učinila te se 1. siječnja 2007. godine pridružila eurozoni.

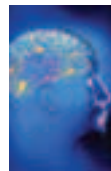

Euro: zajednička valuta za više od 310 milijuna stanovnika Europske unije.

8. Prema društvu temeljenom na znanju

Prioritet za rast i zapošljavanje

- Unija namjerava odgovoriti na globalizaciju tako što će europsko gospodarstvo učiniti konkurentnim (liberalizacija telekomunikacija, usluga i energije).
- Unija podržava programe reforme država članica na način da olakšava razmjenu „najbolje prakse“.
- Unija se trudi uskladiti potrebu za rastom i konkurentnošću s ciljevima socijalne kohezije i održivog razvoja koji čine osnovicu europskog modela.
- Strukturni fondovi EU-a u proračunskom će razdoblju 2007. - 2013. više uložiti u usavršavanje, inovaciju i istraživanje.

Početak 1990. godine dvije su velike promjene počele mijenjati gospodarstvo i svakodnevni život cijeloga svijeta, uključujući i Europu. Prva je bila pojava globaliziranog gospodarstva s obzirom na to da su gospodarstva posvuda

postajala sve neovisnija. Druga je bila tehnološka revolucija, uključujući internet i nove informacijske i komunikacijske tehnologije.

© IMAGEMORE Co, Ltd / Getty Images

Europljani danas moraju biti opremljeni za tržište rada.

Budući umirovljenici moraju imati socijalnu sigurnost koju valja pripremiti danas.

I. Lisabonski proces

a. Ciljevi

Do 2000. godine čelnici Europske unije shvatili su da moraju modernizirati europsko gospodarstvo kako bi sačuvali konkurentnost u odnosu na SAD i ostala vodeća svjetska gospodarstva. Na sastanku u Lisabonu u ožujku 2000. godine Europsko vijeće postavilo je Uniji vrlo ambiciozan cilj: do 2010. godine mora postati „najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo temeljeno na znanju, s tendencijom porasta razvoja, praćeno kvalitetnijim i boljim poslovima te većom socijalnom povezanošću“.

b. Strategija

Europsko vijeće također se dogovorilo i o strategiji za postizanje tih ciljeva. „Lisabonska strategija“ obuhvaća niz područja, uključujući znanstvena istraživanja, obrazovanje, stručno usavršavanje, pristup internetu i poslovanje putem interneta. Strategija

također uključuje i reformu europskog sustava socijalne zaštite. Ti su sustavi među najvećim vrijednostima Europe jer omogućuju našem društvu da prihvati potrebne strukturne i socijalne promjene bez pretjeranih teškoća. No mora ih se i modernizirati na način da budu održive i kako bi se njihovim blagodatima mogle koristiti i buduće generacije.

Europsko vijeće sastaje se svakog proljeća kako bi utvrdilo napredak u provođenju Lisabonske strategije.

II. Usmjeravanje prema rastu i zapošljavanju

U proljeće 2006. godine Europsko vijeće nije ni pokušalo prikriti činjenicu da su, šest godina nakon pokretanja, rezultati Lisabonskog procesa različiti. Kao rezultat toga Vijeće je odlučilo pozabaviti se problemom stalne visoke nezaposlenosti u mnogim zemljama EU-a i kao prioritete Europske unije naglasiti

rast i zapošljavanje. Ako želi učiniti gospodarstvo produktivnijim i povećati socijalnu povezanost, Europa mora nastaviti koncentrirati napore uglavnom na povećanje gospodarskog učinka, inovaciju i poboljšanje vještina svojih građana.

Na inicijativu predsjednika Europske komisije Joséa Manuela Barrosa države članice EU-a su stoga odlučile:

- ulagati više u istraživanje i inovacije;
- dati Europskoj komisiji veću ulogu koordinatora kako bi se snažnije podržale države članice, posebice putem širenja „najbolje prakse“ u Europi;

- ubrzati reforme na financijskim tržištima i u sustavima socijalne skrbi te ubrzati liberalizaciju telekomunikacija i energetskog sektora.

9. Europa građana

- Zahvaljujući Europskoj uniji, građani država članica mogu putovati, živjeti i raditi bilo gdje u Europi.
- U svakodnevnom životu Unija potiče i financira programe koji će zblžiti njezine građane, posebice na polju obrazovanja i kulture.
- Osjećaj pripadanja Uniji razvit će se postupno, kroz konkretna postignuća i uspjehe.
- Neki simboli koji predstavljaju zajednički europski identitet već postoje. Najistaknutiji je jedinstvena valuta, no tu su i zastava i himna Unije.

I. Putovanje, život i rad u Europi

Prvo pravo europskoga građanina jest pravo na slobodno kretanje, rad i život na prostoru Unije. To je pravo potvrđeno Ugovorom iz Maastrichta u poglavlju o državljanstvu.

EU je donijela direktivu koja uspostavlja sustav međusobnog priznavanja visokoškolskih kvalifikacija. Ta direktiva odnosi se na sve sveučilišne programe u trajanju od triju ili više godina, a temelji se na načelu međusobnog povjerenja u kvalitetu nacionalnih sustava za obrazovanje i obuku.

Svaka osoba koja je državljanin države članice EU-a može raditi u zdravstvenim, obrazovnim ili drugim javnim uslugama bilo gdje u Uniji, osim u djelatnostima koje pokriva povlaštenost javnih vlasti (policija, vojska, vanjski poslovi itd.). Doista, što bi moglo biti prirodnije nego zaposliti Engleza kao nastavnika engleskoga jezika u Rimu ili ohrabriti mladog diplomiranog Belgijanca da se prijavi na natječaj za posao u javnoj službi u Francuskoj?

Od 2004. godine državljanima Europe koji putuju unutar EU-a mogu od svojih nacionalnih vlasti dobiti karticu europskog zdravstvenog osiguranja, koja će im pomoći u podmirivanju medicinskih troškova razboleli se tijekom boravka u drugoj državi.

II. Kako građani mogu ostvariti svoja prava?

Euroljani nisu samo potrošači ili sudionici u društvenom i ekonomskom životu. Oni su i državljani Europske unije te imaju određena politička prava. Prema Ugovoru iz Maastrichta svaki građanin Unije – bez obzira na nacionalnost – ima pravo glasanja i pravo kandidiranja na izborima u državi u kojoj živi, kao i na izborima za Europski parlament.

To Europsku uniju približava njezinim ljudima. Državljanstvo u Uniji sada je dio Ugovora koji navodi da „svaka osoba koja ima državljanstvo neke od članica Europske unije postaje građaninom Unije. Državljanstvo Unije je dopuna, a ne zamjena nacionalnog državljanstva“.

III. Temeljna prava

Ugovor iz Amsterdama, koji je stupio na snagu 1999. godine, ojačao je koncept temeljnih prava. Uvodi proceduru za poduzimanje koraka protiv svake države članice EU-a koja krši temeljna prava građana Europske unije. Proširila je i načelo nediskriminacije, tako da ne pokriva samo nacionalnost nego i spol, rasu, vjeru, dob te spolnu orijentaciju.

Na kraju, Ugovor iz Amsterdama dokazuje i politiku transparentnosti Unije, dopuštajući građanima lakši pristup službenim dokumentima europskih institucija.

Predanost EU-a građanskim pravima potvrđena je u Nici u prosincu 2000. godine, kada je svečano proglašena i Povelja o temeljnim pravima Europske unije. Tu je Povelju sastavila Konvencija, u čijem su sastavu bili članovi nacionalnih parlamenata i Europskoga parlamenta, predstavnici nacionalnih vlada i članovi Komisije. Šest poglavlja – dostojanstvo, slobode, jednakost, solidarnost, prava građana i pravda – u 54 članka donosi osnovne vrijednosti Europske unije te građanska, politička, ekonomska i socijalna prava državljana EU-a.

Početni članci govore o ljudskom dostojanstvu, pravu na život, pravu na „integritet osobe“, slobodi izražavanja i savjesti. Poglavlje o solidarnosti na inovativan način spaja socijalna i ekonomska prava kao što su:

- pravo na štrajk;
- pravo radnika da bude informiran i savjetovan;
- pravo na usklađenost obiteljskog i profesionalnog života;
- pravo na zdravstvenu skrb, socijalno osiguranje i socijalnu pomoć na području cijele Unije.

Povelja također promiče jednakost između žena i muškaraca te uvodi prava poput zaštite podataka, zabranu eugeničke prakse i kloniranja ljudi, pravo na zaštitu okoliša, prava djece i starijih osoba, kao i pravo na učinkovitu administraciju.

IV. Europa kulture i obrazovanja

Osjećaji pripadnosti i dijeljenja zajedničke sudbine ne mogu nastati sami od sebe, moraju nastati iz zajedničke kulturne svijesti. Zato se Europa sada mora usredotočiti ne samo na gospodarstvo, nego i na obrazovanje, državljanstvo i kulturu.

Programi obrazovanja i obuke EU-a samo

su jedan element toga. Oni promiču programe razmjene kako bi studenti mogli putovati u inozemstvo, sudjelovati u zajedničkim školskim aktivnostima i izvan granica svoje države, učiti nove jezike itd. Još se odlučuje na državnoj i lokalnoj razini kako bi škole i obrazovanje trebale biti organizirane i kakav bi točno program trebao biti.

Na polju kulture programi EU-a pod nazivom „Kultura“ i „Mediji“ njeguju suradnju između tvorca programa, promotora, televizijskih kuća i umjetnika iz različitih zemalja. To će potaknuti veću proizvodnju europskih TV programa i filmova te tako europsku i američku proizvodnju dovesti u ravnotežu.

V. Ombudsman i pravo na prigovor

Kako bi EU približili građanima, Ugovorom o Europskoj uniji osnovana je institucija ombudsmana kojeg imenuje Europski parlament, a mandat mu traje do isteka mandata Parlamenta koji ga je imenovao. Uloga ombudsmana je istražiti pritužbe upućene protiv institucija i tijela EU-a. Bilo koji građanin EU-a, fizička ili pravna osoba s mjestom boravka ili sjedištem poduzeća na području Unije, ima pravo na žalbu. Svaki spor s institucijom ili tijelom Unije ombudsman pokušava riješiti dogovorom.

Druga vrlo važna spona između građana i institucija EU-a praksa je Parlamenta da mu bilo koja osoba, s mjestom boravka u državama članicama, može uputiti prigovor.

VI. Uključivanje građana

Ideja o Europi građana rođena je nedavno. Neki simboli koji predstavljaju zajednički europski identitet već postoje, poput europske putovnice (u uporabi od 1985. godine), europske himne (Beethovenova „Oda radosti“) i europske zastave (krug od 12 zlatnih zvijezda na plavoj podlozi). Europske vozačke dozvole izdaju se od

Programi EU-a za cjeloživotno obrazovanje Procijenjene brojke za programsko razdoblje 2007. – 2013.

Područje	Naziv programa Europske unije	Ciljevi
školsko obrazovanje	Comenius	U zajedničkim obrazovnim aktivnostima sudjelovat će 5% školske djece iz Unije.
visoko obrazovanje	Erasmus	Tri milijuna studenata moći će studirati na sveučilištima u inozemstvu.
stručno usavršavanje	Leonardo da Vinci	Svake će se godine 80 000 ljudi moći obučavati u tvrtkama i središtima za obuku u drugoj europskoj zemlji.
obrazovanje odraslih	Grundtvig	Svake će se godine 7000 ljudi moći obrazovati u inozemstvu.
studiji o europskoj integraciji	Jean Monnet	Podrška akademskom istraživanju i podučavanju o europskom ujedinjenju

1996. godine u svim državama članicama. EU je prihvatila moto „Ujedinjeni u različitosti“, a 9. svibnja slavi se kao Dan Europe.

Od 1979. godine članovi Europskoga parlamenta neposredno se biraju na izborima. To daje veći demokratski legitimitet procesu europskog ujedinjenja, koji je izravno povezan s voljom naroda. Europa mora biti još demokratičnija, i to tako da Parlamentu dodijeli veću ulogu, da kreira političke stranke i da građanima da veće pravo prilikom kreiranja europskih politika kroz nevladine organizacije i ostale dobrovoljne udruge.

Uvođenje novčanica i kovanica eura 1. siječnja 2002. godine imalo je najveći psihološki učinak. Većina Europljana vodi račune i štedi u eurima. Zahvaljujući cijenama u eurima, potrošači mogu uspoređivati cijene izravno od zemlje do zemlje. Zahvaljujući Schengenskom

sporazumu (kojem bi na kraju trebale pristupiti sve zemlje EU-a), ukinuta je kontrola na većini granica između država članica, što građanima također daje osjećaj pripadnosti jedinstvenom zemljopisnom području.

„Mi ne ujedinjujemo države, mi zblizavamo ljude“, rekao je Jean Monnet još 1952. godine. Pridobivanje javnog mnijenja za europsko ujedinjenje još je velik izazov za institucije Europske unije.

10. Sloboda, sigurnost i pravda

- **Otvaranje unutarnjih granica između država članica EU-a vrlo je opipljiva korist za obične ljude koja im omogućuje da putuju slobodno bez potrebe za kontrolom na granicama.**
- **No takva sloboda kretanja u EU mora ići pod ruku s povećanom kontrolom njezinih vanjskih granica kako bi se uspješno borilo protiv trgovine ljudima i narkoticima, organiziranog kriminala, ilegalne imigracije i terorizma.**
- **Države EU-a surađuju na području policije i pravosuđa kako bi Europa bila sigurnija i zaštićenija.**

Građani Europe imaju pravo živjeti u slobodi, bez straha od progona i nasilja, bilo gdje u Europskoj uniji. Ipak, međunarodni kriminal i terorizam još zabrinjavaju Europu.

Ujedinjenje na području pravosuđa i unutarnjih poslova nije bilo predviđeno Ugovorom kojim je osnovana Europska zajednica. No kako je vrijeme prolazilo, postalo je očito da sloboda kretanja mora značiti da bilo tko u bilo kojem dijelu Unije mora imati istu zaštitu i jednak pristup pravdi. Tako je tijekom godina postupno stvoreno područje slobode, sigurnosti i pravde putem amandmana na izvorne Ugovore, sukladno Jedinstvenom europskom aktu, Ugovoru o Europskoj uniji (Ugovor iz Maastrichta) te Ugovoru iz Amsterdamama.

I. Sloboda kretanja

Slobodno kretanje ljudi unutar EU-a predstavlja sigurnosno pitanje za vlade država članica jer se više ne kontroliraju unutarnje granice Unije. Kako bi to kompenzirali, morale su se uvesti dodatne sigurnosne mreže na vanjske granice EU-a. Osim toga, budući da i kriminalci mogu iskoristiti slobodu kretanja unutar Unije, državne policijske snage i pravosudne vlasti moraju raditi zajedno kako bi se borile protiv prekograničnog kriminala.

Jedan od važnijih događaja za jednostavnije putovanje Europskom unijom dogodio se 1985. godine, kada

su vlade Belgije, Francuske, Njemačke, Luksemburga i Nizozemske potpisale ugovor u malom luksemburškom gradiću Schengenu. Postignuti su dogovori o ukidanju kontrole ljudi, bez obzira na nacionalnost, na zajedničkim granicama, dogovori o ujednačavanju kontrola granica EU-a s državama koje nisu članice EU-a te dogovori o uvođenju zajedničke politike o vizama. Tako je nastalo područje bez unutarnjih granica poznato kao Schengensko područje.

Schengenski paket i sekundarno zakonodavstvo nastalo iz njega postali su integralnim dijelom Ugovora Europske unije, a schengensko područje postupno se širi. Do 2006. godine 13 država članica EU-a (Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal, Španjolska i Švedska), kao i Island i Norveška, u potpunosti provode schengenska pravila.

Deset država koje su se pridružile 2004. godine imaju sedam godina za ispunjenje kriterija članstva u schengenskom području.

II. Azil i politika imigracije

Europa se ponosi svojom dugom tradicijom iskazivanja dobrodošlice strancima te pružanjem azila izbjeglicama koji bježe pred opasnošću i progonima. Danas se pred vlade Europske unije postavlja pitanje kako izaći na kraj sa sve većim

© IOM

Trgovci ljudima iskorištavaju ranjive - potrebna je međunarodna suradnja policije.

brojem imigranata, legalnih i ilegalnih, u područjima bez unutarnjih granica.

Vlade Europske unije dogovorile su se da usklade pravila tako da zahtjevi za azil budu procesirani u skladu s osnovnim principima koji će biti jednako prepoznati u cijeloj Uniji. Godine 1999. postavile su za cilj donošenje zajedničke procedure glede azila te davanja jednakih mogućnosti osobama koje su dobile azil na području cijele Unije. Unija će imigrantima dati ista prava i obveze koje imaju i građani Europe. Prihvaćene su neke tehničke mjere kao što su minimalni standardi za primanje osoba koje traže azil te davanje statusa izbjeglice.

Uspostavljen je Europski fond za izbjeglice s godišnjim proračunom od 114 milijuna eura. Usprkos toj širokoj suradnji između nacionalnih vlada, još se čeka prava politika EU-a za azil i imigraciju.

III. Borba protiv međunarodnoga kriminala

Kako bi ta politika bila održiva, EU mora uspostaviti učinkovit sustav kontrole imigracije, izvršavanje provjera na svojim vanjskim granicama te sprečavanje ilegalne imigracije. Potrebni su koordinirani naponi u borbi protiv zločinačkih bandi koje preko svojih mreža krijumčare i nehumano izrabljuju ljude, naročito žene i djecu.

Organizirani kriminal postaje sve sofisticiraniji pa se u svojim aktivnostima koristi europskim i međunarodnim mrežama. Terorizam je jasno dao na znanje da može djelovati s najvećom brutalnošću bilo gdje na svijetu.

Stoga je osnovan Schengenski informacijski sustav (engleski: Schengen information system - SIS). Riječ je o složenoj bazi podataka koja policiji i pravosuđu omogućuje razmjenu informacija o

osobama za kojima je raspisana tjeratica ili se traži njihovo izručenje, ili o ukradenoj imovini, primjerice, o vozilima ili umjetninama.

Praćenje tragova nelegalno stečenih dobara jedan je od najboljih načina hvatanja zločinaca. Zbog toga, a i kako bi presjekla financiranje zločinačkih organizacija, Unija koristi zakonodavstvo u sprečavanju pranja novca.

Najveći napredak u posljednjih nekoliko godina na polju suradnje među policijama predstavlja osnivanje Europol, tijela Europske unije sa sjedištem u Haagu. Sastavljeno je od policajaca i carinika koji se bore protiv svekolikoga međunarodnog kriminala: šverca droge, prodaje ukradenih vozila, trgovine ljudima i ilegalne imigracije, seksualnog izrabljivanja žena i djece, pornografije, krivotvorenja, prometa radioaktivnim i nuklearnim materijalima, terorizma, pranja novca i krivotvorenja eura.

IV. Ususret zajedničkom europskom pravosudnom području

U EU trenutačno postoji više različitih pravosudnih sustava koji usporedo funkcioniraju unutar svojih državnih granica. Ako Unija želi da ljudi dijele isti koncept pravde, pravosudni im sustav život mora olakšati, a ne otežati.

Najvažniji primjer praktične suradnje na tom području postigao je rad Eurojusta, središnje koordinacijske strukture osnovane u Haagu 2003. godine. Njegova je svrha omogućiti nacionalnim istražnim tijelima i organima gonjenja zajedničko vođenje istraga koje uključuje više država članica Unije.

Europski nalog za uhićenje, uveden u siječnju 2004. godine, ima zadaću zamijeniti dugotrajne procese izručenja.

Međunarodni kriminal i terorizam ne poštuju nacionalne granice. To znači da je potrebna zajednička politika Unije

za kazneno pravo jer suradnju između sudova različitih zemalja mogu priječiti različita tumačenja određenih kaznenih zakona. Cilj je Unije da na tom području stvori zajednički pravni okvir za borbu protiv terorizma kako bi svojim građanima zajamčila visok stupanj zaštite i pojačala međunarodnu suradnju na tom području.

Na polju građanskih prava EU je donijela zakone koji će omogućiti primjenu sudskih odluka u prekograničnim slučajevima koji uključuju rastave, razdvojenost, skrbništvo nad djecom i i alimentaciju tako da odluke iz jedne zemlje budu primjenjive u drugoj. EU je uspostavila jedinstvene postupke koji pojednostavnjuju i ubrzavaju rješavanje prekograničnih slučajeva u malim i neosporenim građanskim tužbama kao što su naplata dugova i stečaj.

11 . Europska unija na svjetskoj sceni

- EU ima veći utjecaj na svjetskoj sceni kada u međunarodnim poslovima govori jedinstvenim glasom. Trgovinski pregovori dobar su primjer za to.
- Na području obrane svaka država zadržava suverenost, bila ona članica NATO-a ili neutralna. No, države članice EU-a razvijaju vojnu suradnju u mirovnim misijama.
- Zbog povijesnih razloga i zemljopisne blizine, južno Sredozemlje i Afrika područja su kojima Unija pridaje veliku pažnju (razvoj politike pomoći, trgovinska prednost, pomoć u hrani i ljudska prava).

U ekonomskom, trgovinskom i monetarnom pogledu Europska je unija postala jedna od vodećih svjetskih sila. Ima važan utjecaj u međunarodnim organizacijama, kao što su Svjetska trgovinska organizacija (WTO), u posebnim tijelima Ujedinjenih naroda (UN) te na svjetskim sastancima na vrhu o okolišu i razvoju.

No istina je da države članice EU-a čeka dug put prije nego što će moći jednoglasno govoriti o najvažnijim svjetskim pitanjima kao što su mir i stabilnost, odnosi sa SAD-om, terorizam, Bliski istok i uloga Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda. Osim toga, temelj nacionalnog suvereniteta, točnije vojni obrambeni sustavi, ostaju u rukama nacionalnih vlada, a povezuju ih savezi kao što je NATO.

I. Nerazvijena zajednička obrambena politika

Zajednička vanjska i sigurnosna politika (engleski: Common foreign and security policy - CFSP) te Europska sigurnosna i obrambena politika (engleski: European security and defence policy - ESDP), uvedene ugovorima iz Maastrichta (1992.), Amsterdama (1997.) i Nice (2001.), definiraju glavne zadatke EU-a na području obrane. Na tim temeljima Unija je razvila svoj „drugi stup“, odnosno područje politike na kojem se odluke donose na razini međuvladinih dogovora u kojima Komisija i Parlament imaju minimalnu ulogu. Odluke se donose konsenzusom, a pojedine države mogu se suzdržati od glasovanja.

a. Politički i strateški izgled svijeta u 2006.

Nakon više od pola stoljeća završen je Hladni rat. Rusija je krenula u novom smjeru, a bivše komunističke države srednje i istočne Europe gotovo su istodobno postale članicama i NATO-a i EU-a. Europski kontinent ujedinjen je mirnim putem, a europske države surađuju na suzbijanju međunarodnoga kriminala, trgovine ljudima, ilegalne imigracije i pranja novca.

Proširena Europska unija uspostavila je partnerske odnose sa svojim susjedima, od kojih neki imaju izgleda da se pridruže Uniji u srednjoročnom planu.

SAD su prihvatile da se u vojnim operacijama u kojima nije uključena Europa može služiti nekim logističkim kapacitetima NATO-a, kao što su obavještajna služba, komunikacije, zapovjedništvo i transport.

Napadi na Washington i New York 11. rujna 2001. godine, kao i bombaški napadi u Madridu 2004. i Londonu 2005. godine, iz temelja su promijenili strategiju borbe protiv terorizma. Europske države moraju blisko surađivati na otkrivanju informacija koje će pomoći u sprečavanju terorista i njihovih pomagača da izvedu napade. Suradnja sa SAD-om i svim državama koje podržavaju demokraciju i ljudska prava nadilazi okvire tradicionalnih obrambenih saveza.

© EC

Pomoć u teškim vremenima - vojnik iz Europske unije pomaže vratiti mir u Kongo.

b. Konkretna postignuća u sigurnosti i obrani

Sukladno Ugovoru iz Amsterdama, Javier Solana je 1999. godine imenovan za prvog visokog predstavnika EU-a za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (engleski: Common foreign and security policy - CFSP).

Države članice EU-a zacrtale su specifične ciljeve kao dio zadaće uspostavljanja europske sigurnosne i obrambene politike, koja uključuje mogućnost raspoređivanja snaga za brz odgovor uz podršku s mora i iz zraka, te ih održati u trajanju od godinu dana. Takve snage ne bi činile pravu europsku vojsku. Umjesto toga, bile bi sastavljene od kontingenata postojećih oružanih snaga pojedinih država.

No nakon uspostavljanja Odbora za politiku i sigurnost (engleski: Political and Security Committee - PSC), Vojnog odbora Europske unije (engleski: European Union Military Committee - EUMC) i Vojnog osoblja Europske unije (engleski: European Union Military Staff - EUMS),

smještenih u Bruxellesu pod vodstvom Vijeća, Unija je već imala politička i vojna sredstva za izvršavanje misija koje je zacrtala: humanitarne misije izvan Europe, mirovne misije i druge zadaće u kriznim slučajevima.

Budući da vojna tehnologija postaje sve složenijom i skupljom, vlade EU-a sve više smatraju potrebnim da zajednički rade na proizvodnji oružja. Osim toga, budu li njihove oružane snage zajednički izvršavale misije, njihovi sustavi moraju uzajamno djelovati, a njihova oprema mora biti dostatno standardizirana. Europsko je vijeće 2003. godine u Solunu utemeljilo Europsku agenciju za obranu.

Od 2003. godine Unija je sudjelovala u nizu mirovnih misija i rješavanja kriznih slučajeva. Najvažnije je sudjelovanje u Bosni i Hercegovini, gdje je u prosincu 2004. godine 7000 pripadnika vojnih snaga Unije (engleski: European Union military force - EUFOR) zamijenilo mirovne snage NATO-a.

II. Trgovinska politika otvorena prema svijetu

Europska unija podržava sustav Svjetske trgovinske organizacije (WTO) temeljen na pravilima koja omogućuju određenu sigurnosti i transparentnost u obavljanju međunarodne trgovine. WTO je definirao uvjete u kojima se njegove članice mogu braniti od nepoštenih aktivnosti, kao što je damping (prodaja ispod cijene), kojima se izvoznici bore protiv svojih konkurenata. Isto tako propisuje postupak rješavanja sporova između dvaju ili više trgovinskih partnera.

Trgovinska politika EU-a usko je povezana s njezinom razvojnom politikom. Prema Općem sustavu povlastica (GSP), Unija si je dodijelila bescarinski ili povlašten pristup tržištima za većinu uvoza iz zemalja u razvoju i gospodarstava u tranziciji. Unija ide čak i dalje u slučaju 49 najsiromašnijih zemalja svijeta. Sav njihov izvoz, uz iznimku oružja, prema programu

pokrenutom 2001. godine ulazi na tržište Unije bez plaćanja carinskih davanja.

No EU nema posebne trgovinske sporazume s glavnim trgovinskim partnerima među razvijenim zemljama kao što su SAD ili Japan. Trgovinski se odnosi tamo rukovode mehanizmima WTO-a. SAD i Europska unija streme razvitku odnosa temeljenom na jednakosti i partnerstvu. No države EU-a ne slažu se uvijek u vezi s vrstom diplomatskih, političkih i vojnih veza koje bi trebalo uspostaviti sa SAD-om.

Europska unija povećava trgovinu s rastućim silama u drugim dijelovima svijeta, od Kine i Indije do Središnje i Južne Amerike. Trgovinski sporazumi s tim državama uključuju i tehničku i kulturnu suradnju.

© Reuters

Vino je jedan od glavnih izvoznih proizvoda Europske unije u SAD, koji je njezin najveći trgovinski partner.

III. Odnosi Europske unije i država Sredozemlja

Zbog male zemljopisne udaljenosti, povijesnih i kulturnih veza te trenutačnih i budućih migracija, zemlje na južnim obalama Sredozemlja vrlo su važni partneri. Zato je EU izabrao nastaviti tradicionalnu politiku regionalne integracije.

U studenom 1995. godine Unija je položila temelje novom europsko-sredozemnom partnerstvu na konferenciji u Barceloni kojoj su prisustvovala sve države članice EU-a i države Sredozemlja (osim Albanije, Libije i zemalja bivše Jugoslavije). Konferencija je omogućila izradu obrisa novog partnerstva, uključujući:

- politički dijalog među državama sudionicama i partnerstvo na polju sigurnosti, koje se prvenstveno temelji na mehanizmima kontrole naoružanja i mirnom rješavanju konflikata;
- intenziviranje ekonomskih i trgovinskih odnosa između dviju regija; ključ toga je stvaranje Euromediterranskog područja slobodne trgovine do 2010. godine;
- suradnju na socijalnom i kulturnom području.

EU je odobrila financijsku pomoć zemljama Sredozemlja u iznosu od 5.3 milijarde eura u razdoblju od 2000. do 2006. godine. U proračunskom razdoblju 2007. – 2013. Instrument europskog susjedstva i partnerstva (engleski: European Neighbourhood and Partnership Instrument - ENPI) nastavit će se i spojiti se s prethodno odvojenim programom pomoći za zemlje Sredozemlja i njegine druge susjede među zemljama nasljednicama bivšega Sovjetskog Saveza.

Prioritet Unije jest osigurati da svatko ima pristup čistoj vodi.

IV. Afrika

Suradnja Europe i subsaharske Afrike vrlo je duga. Sukladno Ugovoru iz Rima 1957. godine, bivše kolonije i prekomorska područja nekih od država članica Europske ekonomske zajednice pridružena su Zajednici. Dekolonizacijom, koja je počela ranih šezdesetih godina 20. stoljeća, te su veze pretvorene u drukčija udruženja, udruženja između suverenih država.

Ugovor iz Cotonoua, potpisan u lipnju 2000. godine u glavnom gradu Benina, označio je novi zaokret europske razvojne politike. Taj Ugovor između Europske unije i država Afrike, Kariba i Pacifika (ACP) najambiciozniji je i najdalekosežniji ugovor koji je ikada potpisan između razvijenih država i država u razvoju na području trgovine i pomoći. Taj je Ugovor sljedbenik Konvencije u Loméu, koja je potpisana 1975. godine u glavnom gradu Toga, i zatim ažurirana u redovitim razmacima.

Glavni cilj ovog opsežnog ugovora o trgovini i pomoći isti je kao i onaj Konvencije u Loméu: „Unaprijediti i proširiti ekonomski, kulturni i socijalni razvoj država Afrike, Kariba i Pacifika te učvrstiti i unijeti raznolikost u njihov odnos (s Europskom unijom i njezinim državama članicama) u duhu solidarnosti i obostranih interesa“.

Ugovor iz Loméa ide značajno dalje od prethodnih sporazuma jer se odmaknuo od trgovačkih odnosa temeljenih na pristupu tržištu i odnosi se na trgovinske odnose u širem smislu. Također je uveo i nove procedure na području poštivanja ljudskih prava, tj. njihova kršenja.

Europska je unija dala posebnu trgovinsku koncesiju za 39 najnerazvijenijih država koje su potpisnice Ugovora. Od 2005. godine omogućit će im se izvoz gotovo svih vrsta proizvoda u Uniju bez carinskih davanja. Europski fond za razvoj financira programe pomoći ACP-u, izdvajajući svake godine od dvije do tri milijarde eura.

12. Kakva budućnost očekuje Europu?

- **Europsko će se ujedinjenje nastaviti na poljima za koja države članice budu smatrale da su u najboljem interesu za suradnju unutar tradicionalnog okvira Unije (pitanja kao što su trgovina, globalizacija, jedinstveno tržište, regionalni i socijalni razvoj, istraživanje i razvoj, mjere za promicanje rasta i radnih mjesta te mnoga druga).**
- **Institucionalni proces ažuriranja pravila koja uređuju odnose između država članica i EU-a te EU-a i njezinih građana će se nastaviti. Pitanje Ugovora o Ustavu bit će glavna tema rasprave u godinama koje predstoje, neovisno o obliku i sadržaju teksta koji će na kraju biti prihvaćen.**

„Doći će dan kada će se svi narodi ovog kontinenta, a da pritom ne izgube svoja razlikovna obilježja ni slavnu osobnost, ujediniti u viši oblik zajedništva i stvoriti europsko bratstvo. Doći će dan kada će tržišta otvorena za ideje predstavljati jedinu bojišnicu. Doći će dan kada će glasovi s biračkih mjesta zamijeniti metke i bombe.“

Victor Hugo izgovorio je ove proročanske riječi 1849. godine, no trebalo je proći više od stoljeća da se njegova utopijska proročanstva počnu ostvarivati. Dva svjetska rata i mnogobrojni sukobi na europskom tlu uzrokovali su milijune žrtava. Bilo je trenutaka kada se činilo da su sve nade izgubljene. Danas prvo desetljeće 21. stoljeća nudi vedrije izgleda, no pred Europu stavlja nove izazove i teškoće.

Prošlo je veliko proširenje Unije. Kako je to rekao jedan političar iz nove države članice: „Europa je konačno uspjela uskladiti svoju povijest i zemljopis“. Europska će unija i u budućnosti nastaviti primati nove članice. U međuvremenu, njezini čelnici, pažljivo slušajući javno mnijenje, morat će odlučiti gdje će se na kraju povući zemljopisne, političke i kulturne granice Unije.

Europska unija je pakt suverenih naroda koji su odlučili podijeliti zajedničku sudbinu i udružiti znatan dio svojeg suvereniteta. To se odnosi na ono do čega je europskim narodima najviše stalo:

mir, ekonomsko i fizičko blagostanje, sigurnost, predstavnička demokracija, pravda i solidarnost. Ovaj pakt jača i potvrđuje se širom Europe: pola milijarde ljudi odabralo je život u vladavini prava i u skladu sa starim vrijednostima koje se temelje na čovječnosti i ljudskom dostojanstvu.

Sadašnja tehnološka revolucija radikalno mijenja život industrijaliziranog svijeta, uključujući i Europu. Iznimno je važno shvatiti da to stvara nove izazove koji prelaze tradicionalne granice. Narodi koji djeluju pojedinačno ne mogu se više učinkovito uhvatiti u koštac s problemima kao što su održivi razvoj, populacijski trendovi, gospodarska dinamika, socijalna solidarnost i etički odgovor na napredak u biotehnoškim znanostima. Moramo također pokazati obzir prema budućim naraštajima.

Proces europskog ujedinjenja sada utječe na cio kontinent koji je, s druge strane, dio svijeta koji se brzo i radikalno mijenja i koji treba pronaći novu stabilnost. Na Europu utječu događaji na drugim kontinentima, bilo da je riječ o odnosima s islamskim svijetom, o bolesti i gladi u Africi, o unilateralnim tendencijama SAD-a, dinamičnome gospodarskom rastu u Aziji ili globalnom premještanju industrija i poslova. Europa se mora koncentrirati ne samo na vlastiti razvoj, nego i u potpunosti prihvatiti globalizaciju. Europsku uniju još čeka dug put prije nego će moći kazati da

govori jednim glasom ili dok ne postane vjerodostojan igrač na svjetskoj političkoj sceni.

Premda su institucije Unije dokazale svoju vrijednost, moraju se prilagoditi kako bi se mogle uhvatiti u koštac s proširenjem Unije i sve većim brojem zadataka za koje je odgovorna. Što je više država članica, jače su i centrifugalne sile koje bi je mogle rastrgati. Kratkoročni interesi mogli bi vrlo lako izbaciti iz kolosijeka dugoročne prioritete. Stoga svatko tko sudjeluje u toj avanturi bez premca mora preuzeti svoju odgovornost i osigurati da sustav institucija EU-a nastavi učinkovito djelovati. Svaka određena promjena sadašnjeg sustava mora osigurati pluralitet i poštivati različitosti koje su najvrednija imovina europskih naroda. Reforme se također moraju koncentrirati na proces odlučivanja. Inzistiranje na jednoglasnim odlukama u svim slučajevima bi jednostavno dovelo do paralize. Jedina vrsta sustava koji može djelovati politički je i pravni sustav temeljen na većinskom glasovanju, s ugrađenim provjerama i ravnotežom.

Ustav, koji su predsjednici država ili

vlada dvadesetpetorice prihvatili u Rimu u listopadu 2004. godine i koji tek treba ratificirati, pokušao je odgovoriti na potrebu za pojednostavnjenjem ugovora i većom transparentnosti u sustavu odlučivanja Unije. Obični ljudi trebaju znati „tko radi što u Europi“. Tek će tada osjetiti da je to važno za njihove svakodnevne živote, glasovati na europskim izborima i podržati ideju europskog ujedinjenja. Ustav pojašnjava ovlasti i odgovornosti Unije, njezinih država članica i regionalnih vlasti. Jasno izražava da se europsko ujedinjenje temelji na dvjema vrstama legitimnosti: izravno iskazanoj volji naroda i legitimitetu nacionalnih vlada, koje su još okviru unutar kojih europska društva djeluju.

Koji god ustavni sustav države Unije na kraju odaberu nakon novih rasprava, on će morati biti ratificiran u svakoj od njih, glasovanjem u parlamentu ili nacionalnim referendumom. Europska komisija pokrenula je kampanju kako bi olakšala debatu i doprla do svojih građana putem Plana D – za Demokraciju, Dijalog i Debatu.

Europa - tržište ideja.

© Flying Colours / Digital Vision / Getty Images

Europski ustav

Pozadina

U prosincu 2001. godine Europsko je vijeće osnovalo Konvenciju za pripremu nacrtu Ugovora o Ustavu u svrhu hvatanja u koštac s mnogim izazovima koje će proširenje državama središnje i istočne Europe staviti pred Europsku uniju.

Konvencija, koja je svoj posao obavila tijekom 2002. i 2004. godine pod predsjedanjem Valeryja Giscarda d'Estainga, bila je sastavljena od 105 članova, uključujući predstavnike vlada država članica i država kandidatkinja, nacionalnih parlamentara, zastupnika u Europskome parlamentu i članova Europske komisije. U lipnju 2003. godine Konvencija je konsenzusom prihvatila nacrt Ugovora.

Ugovor je formalno potpisan 29. listopada 2004. godine u Rimu i poslan državama članicama na ratifikaciju. Iako je većina država članica ratificirala Ugovor, u svibnju i lipnju 2005. odbili su ga glasači u Francuskoj i Nizozemskoj.

Nakon toga glasanja protiv, Europska komisija je na sastanku održanom potkraj lipnja najavila razdoblje razmišljanja o budućnosti Ugovora o Ustavu.

Glavne odredbe Ustava

- Izbor predsjednika Europskoga vijeća kvalificiranom većinom na mandat od dvije i pol godine, uz jednu mogućnost ponovnog izbora.
- Izbor za predsjednika običnom većinom zastupnika u Europskome parlamentu na prijedlog Europskoga vijeća, „uzimajući u obzir europske parlamentarne izbore“.
- Osnivanje dužnosti ministra vanjskih poslova EU-a.
- Uključivanje Povelje o osnovnim pravima u Ugovor o EU-u.
- Povećanje broja polja koje pokriva glasovanje kvalificiranom većinom u Vijeću.
- Davanje većih zakonodavnih i proračunskih ovlasti Europskome parlamentu.
- Jasnija prezentacija raščlambe ovlasti i odgovornosti između Unije i država članica.
- Davanje uloge nacionalnim parlamentima u osiguravanju da se EU pridržava načela supsidijarnosti.

Ključni datumi u povijesti europskog ujedinenja

1950.

9. svibnja

Robert Schuman, francuski ministar vanjskih poslova, inspiriran idejom Jeana Monneta, u svom govoru predstavlja plan prema kojem bi Francuska i SR Njemačka trebale ujediniti proizvodnju ugljena i čelika u organizaciju kojoj bi se mogle pridružiti i druge europske države.

Taj se datum smatra rođendanom Europske unije i otad se 9. svibnja svake godine obilježava kao „Dan Europe“.

1951.

18. travnja

Šest država (Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Luksemburg i Nizozemska) u Parizu potpisuje Ugovor o osnivanju Zajednice za ugljen i čelik, koji stupa na snagu 23. srpnja 1952. godine na razdoblje od 50 godina.

1955.

1.–2. lipnja

Na Sastanku u Messini ministri vanjskih poslova šest država odlučuju o proširenju europskih integracija na cjelokupnu ekonomiju.

1957.

25. ožujka

Šest država u Rimu potpisuje Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice (EEZ) i Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom), koji stupaju na snagu 1. siječnja 1958. godine.

1960.

4. siječnja

Na inicijativu Velike Britanije na Konvenciji u Stockholmu osnovana je Europska udruga za slobodnu trgovinu (EFTA), čije su članice i neke europske države koje nisu članice Europske ekonomske zajednice.

1963.

20. srpnja

U Yaoundéu je potpisan Ugovor o pridruživanju 18 afričkih država Europskoj ekonomskoj zajednici.

1965.

8. travnja

Potpisan je Ugovor o spajanju izvršnih tijela triju zajednica te o postavljanju Zajedničkog vijeća i Zajedničke komisije. Ugovor je stupio na snagu 1. srpnja 1967. godine.

1966.

29. siječnja

„Luksemburški kompromis“. S obzirom na političke krize, Francuska ponovno sudjeluje u zasjedanjima Vijeća ministara, a zauzvrat traži da se u Vijeću ministara zadrži jednoglasno odlučivanje u slučaju pitanja od vitalnog interesa.

1968.

1. srpnja

Osamnaest mjeseci prije predviđenog roka ukinute su unutarnje carine na industrijske proizvode i uvedena je zajednička vanjska carinska tarifa..

1969.

1.–2. prosinca

Na sastanku na vrhu u Haagu čelnici EEZ-a odlučuju nastaviti s ujedinjenjem Europe, otvarajući put za prvo proširenje.

1970.

22. travnja

U Luksemburgu je potpisan ugovor koji Europskim zajednicama dopušta veće financiranje iz „vlastitih izvora“, a Europskom parlamentu daje veće ovlasti.

1972.

22. siječnja

U Bruxellesu je potpisan Ugovor o pristupanju Danske, Irske, Norveške i Velike Britanije Europskim zajednicama.

1973.

1. siječnja

Danska, Irska i Velika Britanija pristupaju Europskim zajednicama, koje sada broje devet članica. Norveška je nakon provedenog referenduma, na kojem su se građani izjasnili protiv pristupanja, ostala izvan Zajednica.

1974.

9.–10. prosinca

Na sastanku na vrhu u Parizu devet čelnika država, odnosno vlada, odlučili su da se Europsko vijeće (summit) sastaje tri puta godišnje. Donesena je i odluka o neposrednim izborima za Europski parlament te o osnivanju Europskog fonda za regionalni razvoj.

1975.

28. veljače

U Loméu je potpisana konvencija (Lomé I) između Europske ekonomske zajednice i 46 država Afrike, Kariba i Pacifika.

22. srpnja

Potpisan je ugovor o proširenju proračunskih ovlasti Europskoga parlamenta te o osnivanju Revizorskog suda, koji je stupio na snagu 1. lipnja 1977. godine.

1979.

7.–10. lipnja

Prvi neposredni izbori za 410 predstavnika u Europskom parlamentu.

1981.

1. siječnja

Grčka pristupa Europskim zajednicama, koje sada broje deset članica.

1984.

14.–17. lipnja

Drugi neposredni parlamentarni izbori.

1985.

7. siječnja

Jacques Delors imenovan je za predsjednika Komisije (1985.–1995.).

14. lipnja

Potpisan je Schengenski sporazum kojem je cilj bio ukinuti provjere na granicama između država članica Europskih zajednica.

1986.

1. siječnja

Španjolska i Portugal pridružuju se Europskim zajednicama, koje sada broje 12 članica.

17. i 28. veljače

U Luksemburgu i Haagu potpisan je Jedinstveni europski akt, koji stupa na snagu 1. srpnja 1987. godine.

1989.

15. i 18. lipnja

Treći neposredni izbori za Europski parlament.

9. studenoga

Pad Berlinskog zida.

1990.

3. listopada

Ujedinjenje Njemačke.

1991.

9.–10. prosinca

Zasjedanje Europskoga vijeća u Maastrichtu, koje je prihvatilo Ugovor o Europskoj uniji. Ugovor je postavio temelje zajedničke vanjske i sigurnosne politike, tješnje suradnje na području pravosuđa i unu-tarnjih poslova te stvaranja ekonomske i monetarne unije, uključujući i jedinstvenu valutu.

1992.

7. veljače

U Maastrichtu je potpisan Ugovor o Europskoj uniji, koji stupa na snagu 1. studenoga 1993. godine.

1993.

1. siječnja

Stvoreno je jedinstveno tržište.

1994.

9. i 12. lipnja

Četvrti neposredni parlamentarni izbori.

1995.

1. siječnja

Austrija, Finska i Švedska pristupaju Uniji, koja sada ima 15 članica. Norveška nije pristupila zbog rezultata referenduma na kojem su se građani izjasnili da ne žele pristupiti Uniji.

23. siječnja

Na dužnost stupa nova Europska komisija na čelu sa Jacquesom Santerom (1995.–1999.).

27.–28. studenog

Na Europsko-sredozemnoj konferenciji u Barceloni pokrenuto je uspostavljanje partnerstva između EU-a i zemalja južnih obala Sredozemlja.

1997.

2. listopada

Potpisan je Ugovor u Amsterdamu, koji stupa na snagu 1. svibnja 1999. godine.

1998.

30. ožujka

Počeo je proces pristupanja novih država kandidatkinja. Cipar, Malta i deset država srednje i istočne Europe uključit će se u proces.

1999.

1. siječnja

Početak treće faze Ekonomske i monetarne unije: 11 država članica Europske unije prihvaća euro koji je izbačen na financijsko tržište na kojem zamjenjuje njihove valute u bezgotovinskim transakcijama. Europska

središnja banka preuzima odgovornost za monetarnu politiku Unije. Grčka se 2001. pridružuje skupini od 11 zemalja.

10. i 13. lipnja

Peti neposredni parlamentarni izbori.

15. rujna

Na dužnost stupa nova Europska komisija načelu s Romanom Prodiem (1999.-2004.).

15.–16. listopada

Europsko vijeće u Tampereu donosi odluku o Europskoj uniji kao području slobode, sigurnosti i pravde.

2000.

23.–24. ožujka

Europsko vijeće u Lisabonu izrađuje novu strategiju povećanja zapošljavanja na području Unije, moderniziranje ekonomije i jačanja socijalne povezanosti u Europi koja se temelji na znanju.

© Reuters

Nova valuta rođena je 1999. uvođenjem eura za financijske (negotovinske) transakcije. Novčanice i kovanice uslijedile su 2002. godine.

7.–8. prosinca

Europsko vijeće u Nici postiglo je dogovor o tekstu novog Ugovora o promjeni sustava donošenja odluka u Uniji kako bi Unija bila spremna za novo proširenje. Predsjednici Europskog parlamenta, Europsko vijeće i Europska komisija službeno su objavili Europsku povelju o temeljnim pravima.

2001.

26. veljače

Potpisan je ugovor u Nici, koji stupa na snagu 1. veljače 2003. godine.

14.–15. prosinca

Europsko vijeće u Laekenu donosi deklaraciju o budućnosti Unije. To otvara put predstojećoj velikoj reformi Unije te osnivanju Konvencije koja će pripremiti europski Ustav.

2002.

1. siječnja

Građani 12 država eurozone počinju rabiti novčanice i kovanice eura.

13. prosinca

Europsko vijeće u Kopenhagenu složilo se da se 1. svibnja 2004. godine Europskoj uniji pridruži deset novih država kandidatkinja (Cipar, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija).

2003.

10. srpnja

Konvencija o budućnosti Europe završava svoj rad na prijedlogu nacrtu europskog Ustava.

4. listopada

Početak međuvladine konferencije odgovorne za sastavljanje Ugovora o Ustavu.

2004.

1. svibnja

Europskoj uniji pristupili su Cipar, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija.

10. i 13. lipnja

Šesti neposredni izbori za Europski parlament.

29. listopada

Europski je Ustav prihvaćen u Rimu (potrebna ratifikacija svih država članica).

22. studenoga

Nova Europska komisija preuzima dužnost, a predsjednik Komisije je José Manuel Barroso.

2005.

29. svibnja i 1. lipnja

Glasači u Francuskoj na referendumu odbacuju Ustav. Tri dana kasnije isto su učinili i glasači u Nizozemskoj.

3. listopada

Otvoreni su pregovori o pridruživanju s Turskom i Hrvatskom.

2007.

1. siječnja

Bugarska i Rumunjska pridružuju se Europskoj uniji.

Slovenija uvodi euro.

Europska unija

- Države članice Europske unije (2007.)
- Države kandidatkinje

Europska komisija

Europa u 12 lekcija
Pascal Fontaine

Luksemburg: Ured za službene publikacije Europskih zajednica
2006. - 62 str. - 16.2 x 22.9 cm
ISBN 978-92-79-05586-7

Koja je svrha Europske unije? Zašto i kako je uspostavljena? Kako funkcionira? Što je već postigla za svoje građane i s kojim se izazovima suočava danas? Kako se građani mogu više uključiti?

Može li se EU u doba globalizacije uspješno natjecati s drugim velikim gospodarstvima i održati svoje socijalne standarde? Može li Europa i dalje igrati vodeću ulogu na svjetskoj sceni i pomoći u zaštiti od terorizma?

To su samo neka od pitanja koja istražuje Pascal Fontaine, stručnjak za EU i bivši sveučilišni profesor, u novom izdanju svoje popularne knjižice „Europa u 12 lekcija“ za 2007. godinu.